

Djelovanje Međunarodnoga kaznenoga suda za bivšu Jugoslaviju na primjeru slučaja Kupreškić i ostali

Jažo, Božana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:233656>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Božana Jažo

**DJELOVANJE MEĐUNARODNOGA
KAZNENOGA SUDA ZA BIVŠU
JUGOSLAVIJU NA PRIMJERU SLUČAJA
KUPREŠKIĆ I OSTALI**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA POVIJEST

BOŽANA JAŽO

**DJELOVANJE MEĐUNARODNOGA
KAZNENOGA SUDA ZA BIVŠU
JUGOSLAVIJU NA PRIMJERU SLUČAJA
KUPREŠKIĆ I OSTALI**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Vladimir Šumanović

Sumentor: doc. dr. sc. Mijo Beljo

Zagreb, 2022.

Sažetak:

Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju (dalje: Sud) osnovan je 1993. s ciljem provedbe međunarodne pravde i kažnjavanja zločina počinjenih na tom području početkom 90-ih godina prošloga stoljeća. U 24 godine rada Suda završena su 154 procesa, a jedan od njih prikazan je u ovom radu. Krajem 1995. podignuta je optužnica za zločin u Ahmićima, malenom selu u srednjoj Bosni. Optuženi su bili Zoran Kupreškić, Mirjan Kupreškić, Vlatko Kupreškić, Drago Josipović i Vladimir Šantić. Prvotno su s njima na popisu bili i Stipo Alilović i Marinko Katava, ali je optužnica protiv njih brzo povučena. Navedeni Hrvati iz Lašvanske doline optuženi su za sudjelovanje u napadu na susjede Muslimane, iako su do jučer bili u prijateljskim odnosima. U četverogodišnjem sudskom procesu prvostupanjskom presudom krivnje je oslobođen jedino Dragan Papić, dok su ostali optuženici svoju nevinost morali dokazivati u dodatnom žalbenom postupku. Žalbeno vijeće je 23. listopada 2001. donijelo presudu o oslobođenju Zorana, Mirjana i Vlatka Kupreškića svake krivnje, dok je Dragi Josipoviću i Vladimiru Šantiću žalba djelomično uvažena te im je trajanje kazne smanjeno. Analizom ovoga slučaja nastojalo se ukazati na nedostatke u radu Suda zbog kojih su nedužni ljudi proveli godine u pritvoru.

Ključne riječi: Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju, Ahmići, sukob, Hrvatsko vijeće obrane, Armija BiH, Zoran Kupreškić, Mirjan Kupreškić, Vlatko Kupreškić, Dragan Papić, Drago Josipović, Vladimir Šantić

Abstract:

International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (hereinafter: the Court) was founded in 1993. to implement international justice and punish crimes committed in that area in the 1990s. In 24 years of work of the Court 154 processes were completed one of which is presented in this paper. Near the end of 1995, charges were pressed for the crime in Ahmići, a small village in Central Bosnia. The accused were Zoran Kupreškić, Mirjan Kupreškić, Vlatko Kupreškić, Drago Josipović and Vladimir Šantić. Although the list originally included Stipo Alilović and Marinko Katava, the indictment against them was quickly withdrawn. The abovementioned Croats from Lašvanska dolina were accused of participating in the attacks on their Muslim neighbors, even though they had friendly relations. In the four-year court process, only Dragan Papić was freed of all charges after first-instance conviction, while the rest of the accused had to prove their innocence during the appeal procedure. On October 23, 2001, the

Appeals Panel rendered a verdict acquitting Zoran, Mirjan, and Vlatko Kupreškić of any guilt, while Drago Josipović and Vladimir Šantić's appeal was partially upheld and their sentences were reduced. The analysis of this case tried to point out the shortcomings of the Court, because of which innocent people spent years in custody.

Key words: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, Ahmići, conflict, the Croatian Defence Council, the Army of B&H, Zoran Kupreškić, Mirjan Kupreškić, Vlatko Kupreškić, Dragan Papić, Drago Josipović, Vladimir Šantić

Sadržaj

Uvod.....	1
1. Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju.....	2
1.1. Osnivanje.....	2
1.2. Nedostatci u radu	5
2. Hrvatsko - muslimanski sukob.....	7
2.1. Početak sukoba.....	7
2.2. Otvoreni sukobi	9
3. Dva sukoba u Ahmićima.....	10
3.1. Prvi sukob u Ahmićima.....	11
3.2. Drugi sukob u Ahmićima.....	12
4. Optužnice za zločine Hrvata nad Muslimanima u Lašvanskoj dolini.....	16
4.1. Optuženici s optužnice „Kupreškić i ostali“	16
5. Odlazak u Den Haag	19
6. Izvođenje svjedoka	21
6.1. Zoran i Mirjan Kupreškić.....	21
6.2. Vlatko Kupreškić	23
6.3. Drago Josipović	24
6.4. Dragan Papić	25
6.5. Vladimir Šantić.....	26
7. Prvostupanjska presuda	26
8. Presuda Žalbenoga vijeća	29
8.1. Zoran i Mirjan Kupreškić.....	30
8.2. Vlatko Kupreškić	31
8.3. Drago Josipović	32
8.4. Vladimir Šantić.....	33
Zaključak	34
Literatura	35

Uvod

Rat na području bivše Jugoslavije obilježio je 90-e godine prošloga stoljeća. Kako bi kaznila zločine i provela pravdu, Međunarodna zajednica, odnosno Ujedinjeni narodi, je 1993. osnovala Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju (dalje: Sud). Zadatak Suda bio je pravedno kazniti sve koji su počinili zločine, koji su tom prilikom raspoređeni u četiri kategorije: teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949., kršenje zakona i običaja ratovanja, genocid i zločine protiv čovječnosti. Osim toga, Sud je nastojao pridonijeti obnovi mira i poticati pomirenje na području bivše Jugoslavije.

U sklopu spomenutoga rata, 1993. obilježio je hrvatsko – muslimanski sukob na području Bosne i Hercegovine. Iako su u početku Hrvati i Muslimani zajednički djelovali protiv Srba, kasnije je zbog određenih nesuglasica došlo do otvorenoga sukoba među njima. Krivcima za zločine počinjene u tom sukobu, također je sudio ovaj Sud.

U ovom radu analiziran je proces suđenja Hrvatima iz Lašvanske doline optuženima za zločin u Ahmićima, konkretno Zoranu Kupreškiću, Mirjanu Kupreškiću, Vlatku Kupreškiću, Dragi Josipoviću, Vladimiru Šantiću i Draganu Papiću. Uz njih su se na optužnici nalazili i Stipo Alilović, koji je za vrijeme sukoba bio u Nizozemskoj i Marinko Katava, koji je nakon dva mjeseca oslobođen zbog nedostatka dokaza. Cilj rada je, na slučaju „Kupreškić i ostali“, prikazati proces suđenja i rada Suda, vjerodostojnosti iskaza svjedoka i nepravilnosti u sudskom procesu.

Rad je podijeljen na osam poglavlja. U prvom poglavlju prikazano je osnivanje Suda, kao i neki od nedostataka u njegovu radu. Drugo poglavlje posvećeno je opisu hrvatsko – muslimanskoga sukoba, dok se treće poglavlje bavi opisom sukoba u Ahmićima. Nadalje, u četvrtom poglavlju objašnjena je optužnica za zločine Hrvata nad Muslimanima u Lašvanskoj dolini, a u petom poglavlju opisana je njihova dobrovoljna predaja te odlazak u Den Haag. U šestom poglavlju iznijet je tijek suđenja, u sedmom prvostupanjska presuda, dok je u zadnjem poglavlju prikazana odluka Žalbenoga vijeća.

1. Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju

Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju (dalje: Sud) osnovan je 1993. s ciljem provedbe međunarodne pravde na tom području.¹ Smjestio se na adresi Churchillplein 1 u nizozemskom gradu Den Haagu.² To je prvi međunarodni kazneni sud za ratne zločine u Europi, poslije onoga u Nürnbergu (osnovan nakon Drugog svjetskog rata s ciljem suđenja zločincima Trećeg Reicha).³ Također, to je prvi sud koji nije sudio samo poraženoj strani, već svima koji su počinili zločine te prvi sud koji je osnovan za vrijeme trajanja sukoba.⁴ U njegovoj nadležnosti bilo je suditi svim osobama koje su počinile zločine na području bivše Jugoslavije od 1991. godine. Važno je napomenuti da Sud nije imao nadležnost suditi organizacijama, političkim strankama i vojnim jedinicama, već samo i isključivo pojedincima. Također nije imao nadležnost suditi državama za agresiju ili zločin protiv mira, već je za to bio zadužen Međunarodni sud pravde.⁵ Sud je zatvoren potkraj 2017., a ostatak presuda preuzeo je Prijelazni međunarodni rezidualni mehanizam.⁶ U 24 godine rada podignuta je 161 optužnica, a završena su 154 procesa.⁷

1.1. Osnivanje

Posljednje godine 20. stoljeća na prostoru bivše Jugoslavije ostale su zapamćene po sukobima i ratnim stradanjima. Upravo je raspad Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (dalje: SFRJ) doveo do neslaganja i sukoba među njezinim državama. Razlog leži u tome što su neke od država htjele proglasiti svoju samostalnost (Slovenija i Hrvatska), dok su se druge zalagale za opstanak Jugoslavije (Srbija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina).⁸ Može se reći da je sukob eskalirao u Bosni i Hercegovini (dalje: BiH) te je ona kraj rata dočekala s najvećim gubitcima. Od posljedica toga rata, njezini se stanovnici i danas oporavljaju.

Još za vrijeme trajanja sukoba, svjetske sile bile su svjesne da nešto moraju poduzeti. Nakon što su skoro svi pokušaji mirnih pregovora propali, odlučili su se za radikalniju opciju. Čelnici Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda (dalje: Vijeće sigurnosti UN-a) procijenili su da se na području bivše Jugoslavije krši međunarodno humanitarno pravo, a samim time da su

¹ STAREŠINA, *Haaška formula*, 14.

² STAREŠINA, *Hrvati pod KOS-ovim krilom*, 13.

³ STAREŠINA, *Hrvati pod KOS-ovim krilom*, 13.

⁴ STAREŠINA, *Hrvati pod KOS-ovim krilom*, 14.

⁵ International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. Pristup ostvaren 10.8.2022. <https://www.icty.org/>.

⁶ International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. Pristup ostvaren 10.8.2022. <https://www.icty.org/>.

⁷ International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. Pristup ostvaren 10.8.2022. <https://www.icty.org/>.

⁸ LUČIĆ, *Uzroci rata, Bosna i Hercegovina 1980. - 1992. godine*, 235.

ugroženi i međunarodni mir i sigurnost.⁹ Kako ne bi bili samo pasivni promatrači događaja, donijeli su odluku da se osnuje međunarodni sud za ratne zločine. U osnivanju Suda najveću ulogu imale su Francuska i Sjedinjene Američke Države (dalje: SAD). Ove dvije države bile su veliki pobornici Suda, vjerojatno zbog vlastite vjerodostojnosti.¹⁰ S druge strane Velika Britanija je bila suzdržana, pošto se u to vrijeme u Ženevi održavala Međunarodna konferencija o bivšoj Jugoslaviji, čiji je supredsjedatelj bio upravo Britanac lord David Owen. Konferencija je sazvana s ciljem pronalaska mirnoga rješenja i normalizacije odnosa na tom području, a Owen je kao rješenje ponudio svoja dva plana, koji su kao i svi ostali završili samo na pokušaju.¹¹

Početkom 1993. imenovana je stručna komisija sa zadaćom izrade Statuta budućega suda.¹² Nakon što je Statut, poznatiji i kao „Rezolucija 827“, izrađen Vijeće sigurnosti UN-a donijelo je 25. svibnja 1993. odluku o osnivanju "Međunarodnoga kaznenoga suda za bivšu Jugoslaviju".¹³ Opća skupština UN-a izabrala je 11 sudaca za rad novoga suda, a svaki kontinent imao je svoga predstavnika. Važno je napomenuti da je samo dvoje sudaca zapravo imalo iskustvo sudaca u kaznenim postupcima (Gabrielle Kirk McDonald; SAD i sir Ninian Stephen; Australija), a ostali su bili ili međunarodni pravници ili bivši diplomati i ministri s pravnom naobrazbom.¹⁴ Iz tog razloga Višnja Starešina ističe: „U mirovnom se procesu upravljanjem krizom na prostoru bivše Jugoslavije bavila prva klasa svjetskih političara, diplomata, obavještajaca, vojnika. Pravda je povjerena u ruke petoj klasi međunarodnih činovnika i ambicioznih pravnikâ”.¹⁵ Za prvog predsjednika Suda izabran je Antonio Cassese, inače profesor međunarodnoga humanitarnoga prava iz Italije.¹⁶ Svoj rad suci su započeli u posuđenom uredu Međunarodnoga suda pravde, a prvi sastav Suda činili su, uz suce, dva pravna savjetnika i tajnica.¹⁷ Financiranje Suda najvećim dijelom snosio je SAD, a u prvo vrijeme proračun je iznosio 276 000 dolara.¹⁸

Odmah nakon osnivanja Suda, postavilo se pitanje koji će se pravni sustav koristiti. Francuzi su se zalagali za tzv. kontinentalni pravni sustav, s obzirom na to da se radi o zločinima

⁹ STAREŠINA, *Haaška formula*, 14.

¹⁰ Isto, 14.

¹¹ Isto, 15.

¹² Isto, 16.

¹³ Isto, 16.

¹⁴ Isto, 17.

¹⁵ Isto, 24.

¹⁶ Isto, 18.

¹⁷ Isto, 17.

¹⁸ Isto, 17.

počinjenima na europskom tlu.¹⁹ U ovom pravnom sustavu istraga je povjerena istražnom sudu i tužitelju. Stoga tužitelj nije autonoman, nego uvelike ovisi o istražnom sudu, čija je zadaća procijeniti postoji li osnovna sumnja za neki zločin. Tek nakon njegove procjene tužitelj odlučuje hoće li podići optužnicu ili ne.²⁰ S druge strane Amerikanci su se zalagali za angloamerički sustav, koji je na kraju i izabran.²¹ U takvom sustavu istraga je povjerena tužitelju i on sam bira slučajeve kojima će se Sud baviti. Kritičari angloameričkoga sustava smatraju da je prevelika moć koncentrirana u rukama tužitelja, čiji je zadatak pronaći što više dokaza protiv optuženoga, a ne utvrditi istinu.²² Glavnoga tužitelja imenuje Vijeće sigurnosti i on mu je za svoj rad odgovoran. Da bi netko bio imenovan glavnim tužiteljem potrebno je dobiti suglasnost svih pet stalnih članica Vijeća sigurnosti (SAD, Francuska, Velika Britanija, Rusija i Kina).²³ U skladu s tim uvjetima za prvog tužitelja izabran je Južnoafrikanac, Richard Goldstone, koji je mjesto preuzeo u kolovozu 1994., a do njegovoga dolaska tužiteljstvo je vodio zamjenik, Australac Graham Blewitt.²⁴

Novoosnovani Sud dobio je ovlasti suđenja za četiri kategorije kaznenih djela: teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949., kršenje zakona i običaja ratovanja, genocid i zločine protiv čovječnosti.²⁵ Prema Statutu Suda u teške povrede Ženevskih konvencija ubraja se: „hotimično lišavanje života; mučenje ili nečovječno postupanje, uključujući biološke eksperimente; hotimično nanošenje velikih patnji ili teških povreda tijela ili zdravlja; uništavanje i oduzimanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom i izvedeno je protupravno i bezobzirno; prisiljavanje ratnog zarobljenika ili civila da služi u snagama neprijateljske sile; hotimično uskraćivanje prava ratnom zarobljeniku ili civilu na pravedan i redovan sudski postupak; protupravna deportacija ili premještanje ili protupravno zatvaranje civila i uzimanje civila za taoce“.²⁶ Pod pojmom kršenje zakona i običaja ratovanja podrazumijeva se: „korištenje otrovnih ili drugih oružja čija je svrha nanošenje nepotrebnih patnji; bezobzirno razaranja gradova, naselja ili sela, ili pustošenje koje nije opravdano vojnom nuždom; napadanje, ili bombardiranje, bilo kojim sredstvima, nebranjениh gradova, sela, stambenih ili drugih objekata; zauzimanje, uništavanje ili hotimično oštećivanje vjerskih,

¹⁹ Isto, 16.

²⁰ Isto, 16.

²¹ Isto, 16.

²² Isto, 17.

²³ Isto, 21.

²⁴ Isto, 22.

²⁵ Ažurirani Statut MKSJ (2009), 3, pristup ostvaren 10.8.2022., https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_bcs.pdf.

²⁶ Ažurirani Statut MKSJ (2009), 3, pristup ostvaren 10.8.2022., https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_bcs.pdf.

dobrotvornih i obrazovnih ustanova, ustanova namijenjenih umjetnosti i znanosti, povijesnih spomenika i umjetničkih i znanstvenih djela te pljačkanje javne ili privatne imovine“.²⁷ Genocid je, prema Statutu, definiran kao: „zločin počinjen s namjerom da se u cijelosti ili djelomično uništi neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa“, dok se zločinima protiv čovječnosti smatraju: „zločini počinjeni u oružanom sukobu, bilo međunarodnoga bilo unutrašnjeg karaktera, i usmjereni protiv civilnog stanovništva, a to su: ubojstvo, istrebljivanje, porobljavanje, deportacija, zatvaranje, mučenje, silovanje, progoni na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi i druga nehumana djela“.²⁸

Osim toga, Vijeće sigurnosti UN-a Sudu je namijenilo još četiri važna zadatka: dovesti pred sud osobe odgovorne za kršenja međunarodnoga humanitarnoga prava, spriječiti nastavak činjenja zločina, pridonijeti obnovi mira i poticati pomirenje na području bivše Jugoslavije.²⁹ Uz sve već navedene zadatke, Sud je protekom vremena sebi dodijelio i savjetodavnu i obrazovnu ulogu, humanitarno pružanje zadovoljstva žrtvama zločina te ovlast da optužuju i sude onima koji ne poštuju taj Sud, uključujući i novinare.³⁰

1.2. Nedostatci u radu

Iako je Sud s godinama postao vodeća međunarodna institucija, njegov rad i djelovanje bili su obavijeni mnogim greškama. Neke od njih prikazane su u nastavku.

Prvo što većina kritičara zamjera Sudu je široko postavljanje ciljeva, koji onemogućuju usmjerenost na bitne stvari. Na primjer, želja Suda da sudi svim osobama koje su počinile zločin, dovela je do toga da je na početku svoga rada bio fokusiran na sitne zločince, dok su se oni glavni skrivali daleko od Den Haaga. To pokazuje i činjenica da su posljednje osobe izručene Sudu bile Ratko Mladić i Goran Hadžić.³¹ Osim toga, još jedan problem zasigurno je i predugo trajanje procesa, što je produžilo rad Suda do 2017., iako je prema prvotnim planovima bilo predviđeno okončanje svih istraga do kraja 2004., završetak sudskih rasprava do 2008. te žalbenih postupaka do 2010. godine.³²

²⁷ Ažurirani Statut MKSJ (2009), 4, pristup ostvaren 10.8.2022., https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_bcs.pdf.

²⁸ Ažurirani Statut MKSJ (2009), 4, pristup ostvaren 10.8.2022., https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_bcs.pdf.

²⁹ DELAYE, „Problemi i pogreške Haškog suda“, 47.

³⁰ DELAYE, „Problemi i pogreške Haškog suda“, 47.

³¹ HOLJEVAC TURKOVIĆ, „Arhiv Međunarodnog kaznenog suda u Haagu, njegov značaj i dostupnost za arhiviste i istraživače“, 334.

³² HOLJEVAC TURKOVIĆ, „Arhiv Međunarodnog kaznenog suda u Haagu, njegov značaj i dostupnost za arhiviste i istraživače“, 334.

Jedna od kritika rada Suda odnosi se na njegovo površno poznavanje povijesnih i drugih lokalnih prilika na području BiH. To nije ništa čudno, s obzirom na to da se institucija Suda nalazi preko tisuću kilometara udaljena od područja na kojima su se događali zločini, a većina sudaca nikada nije posjetila područja zločina o kojima su vodili postupke.³³

Američka sutkinja Gabrielle Kirk McDonald za vrijeme svoga mandata predsjednice Suda shvatila je da javnost na području bivše Jugoslavije nije dovoljno upoznata s radom Suda.³⁴ Zbog toga je došlo do pogrešnog shvaćanja nekih odluka Suda (primjer javnost u Prijedoru nije bila upoznata sa slučajem Tadić, iako se on izravno ticao njih).³⁵ Razlog zašto šira javnost nije bila upoznata s radom Suda, leži u tome što se prvih godina njegovi dokumenti uopće nisu prevodili na hrvatski, srpski ili bosanski jezik, odnosno službena komunikacija je bila isključivo na engleskom ili francuskom jeziku.³⁶ To je promijenjeno uvođenjem „outreach programa“, kojima je cilj bio informirati širu javnost o radu Suda. Međutim zbog ograničenih financijskih sredstava, ovaj je projekt samo djelomično popravio situaciju.³⁷

Također Sud u Haagu kao pravna instanca u svojem djelovanju morao oslanjati na vojne i policijske snage drugih država.³⁸ Iako je prema Povelji UN-a obveza svih država bila surađivanje sa Sudom, u stvarnosti je to dosta ovisilo o vlasti koja se tada nalazila u pojedinoj državi. Tomu je doprinijela i činjenica da na početku nije bilo kazni i sankcija za one koji ne surađuju sa Sudom.³⁹ Kasnije je potpuna suradnja postala uvjet za ulazak novonastalih država na području bivše Jugoslavije u Europsku uniju (primjer Hrvatska i slučaj Gotovina).⁴⁰ Također za suradnju sa Sudom neke države su dobile određenu ekonomsku pomoć (primjer Srbija za izručenje Slobodana Miloševića).⁴¹

Osim navedenih nedostataka koje je Sud napravio u svom radu, važno je istaknuti i pozitivne strane. Primjerice, to je prvi pravi pokušaj praktične primjene međunarodnoga kaznenoga prava, a značajni uspjesi postignuti su procesuiranjem odgovornih počinitelja te davanjem mogućnosti žrtvama da svjedoče o proživljenim patnjama.⁴²

³³ DELAYE, „Problemi i pogreške Haškog suda“, 48.

³⁴ Isto, 49.

³⁵ Isto, 49.

³⁶ Isto, 49.

³⁷ Isto, 48.

³⁸ Isto, 48.

³⁹ Isto, 48.

⁴⁰ Isto, 48.

⁴¹ Isto, 48.

⁴² Isto, 46.

2. Hrvatsko - muslimanski sukob

2.1. Početak sukoba

Nakon što je u siječnju 1992. potpisan sporazum o bezuvjetnom prekidu vatre između Republike Hrvatske i Jugoslavenske narodne armije (dalje: JNA), završeno je najteže razdoblje Domovinskoga rata.⁴³ U skladu s potpisanim sporazumom JNA je trebala napustiti prostor Hrvatske i premjestiti se na područje susjedne BiH. Dolaskom u BiH, prosrpska JNA započinje s realizacijom ključnih ratnih ciljeva u BiH koji su tijekom 12. svibnja 1992. usvojeni na sjednici srpske Narodne skupštine u Banja Luci.⁴⁴ Ciljevi koje je trebalo ostvariti bili su: državno razgraničenje od druga dva naroda, koridor između Semberije i Krajine, uspostavljanje koridora u dolini rijeke Drine, uspostavljanje granica na rijekama Uni i Neretvi, podjela Sarajeva na srpski i muslimanski dio te izlaz Srpske republike BiH na more.⁴⁵ Osvajanjem i zauzimanjem teritorija Srbi su protjerali Hrvate i Muslimane na područja pod njihovim zajedničkim nadzorom. Posljedica toga očitovala se u jasno izmijenjenoj nacionalnoj strukturi područja u kojemu su se okupljali protjerani Hrvati i Muslimani.⁴⁶

Kako bi se zaštitili od srpskih napada i pružili adekvatnu obranu, Hrvati u BiH u travnju 1992. osnivaju Hrvatsko vijeće obrane (dalje: HVO) kao „vrhovno tijelo obrane hrvatskog naroda u Hrvatskoj zajednici Herceg – Bosna“.⁴⁷ HVO je svoj vojni nastanak temeljio na obrascima djelovanja Teritorijalne obrane (dalje: TO) na području općina u kojima su Hrvati imali većinu, ili su bili izrazito brojni.⁴⁸ Nakon službenoga osnivanja sastojao se od Glavnog stožera i općinskih stožera, da bi od kraja kolovoza i u rujnu 1992. reorganizacijom podijeljen na četiri operativne zone (dalje: OZ): Jugoistočna Hercegovina, Sjeverozapadna Hercegovina, Srednja Bosna i Bosanska Posavina.⁴⁹ U početnim mjesecima rata, uslijed neorganiziranosti većega dijela muslimanskoga vodstva u BiH, izrazito veliki broj Muslimana uključio se u vojne snage HVO-a. Ta je uključenost bila najveća u onim dijelovima BiH gdje su Muslimani činili podjednak broj s Hrvatima, ali i gdje je prijetila jasna opasnost od djelovanja JNA i snaga bosanskohercegovačkih Srba.⁵⁰ Svega dva mjeseca nakon osnivanja HVO-a, postojeća muslimanska vojna organizacija, službeno prozvana TO BiH, reorganizacijom postaje Armija

⁴³MARIJAN, *Domovinski rat*, 206.

⁴⁴MARIJAN, *Domovinski rat*, 206.

⁴⁵LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta*, 226.

⁴⁶LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta*, 226.

⁴⁷LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta*, 211.

⁴⁸MARIJAN, *Domovinski rat*, 206.

⁴⁹MARIJAN, *Domovinski rat*, 206.

⁵⁰LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta*, 227.

BiH (dalje: ABiH). Upravo tada, veći dio Muslimana napušta HVO te se pridružuje vlastitoj vojnoj organizaciji.⁵¹ U rujnu 1992. formirano je pet korpusa ABiH: 1. za Sarajevo i okolicu, 2. za tuzlansku regiju, 3. za srednju Bosnu, 4. za Hercegovinu i jugozapadnu Bosnu i 5. za zapadnu Bosnu.⁵² U sastavu Trećeg korpusa koji je bio zadužen za područje srednje Bosne nalazila se i Sedma muslimanska brigada, sastavljena primjetnim dijelom od stranih muslimanskih dobrovoljaca poznatijih i kao mudžahedini. Ova će brigada kasnije odigrati važnu ulogu u hrvatsko – muslimanskom sukobu na području srednje Bosne.⁵³

Već u svibnju i lipnju 1992. došlo je do niza manjih incidenata između pripadnika HVO-a i ABiH na području Busovače, Novog Travnika te posebice Gornjeg Vakufa (Uskoplja).⁵⁴ Incidenti su poprimili ozbiljniji karakter u listopadu iste godine kada dolazi do kudikamo ozbiljnijih višednevnih oružanih sukoba na području srednje Bosne. Najprije je tijekom 18. listopada 1992. došlo do sukoba u Novom Travniku i to nakon što su pripadnici ABiH pokušali zauzeti kontrolu nad lokalnom benzinskom stanicom koja se nalazila u neposrednoj blizini stožera HVO-a.⁵⁵ Dva dana nakon, u nastojanju smirivanja sukoba na izlazu iz Travnika ubijen je Ivica Stojak, zapovjednik lokalne brigade HVO-a koji je nastojao doći u Novi Travnik kako bi pomogao pri uspostavljanju prekida sukoba. Njegovo ubojstvo izvedeno je od strane pripadnika ABiH, koji su bili pripadnici Sedme muslimanske brigade.⁵⁶ Taj isti dan na magistralnom putu Kiseljak – Busovača – Vitez, upravo kod mjesta Ahmići lokalni pripadnici ABiH onemogućili su daljnje prometovanje blokadom ceste.⁵⁷ Sukobi iz Novoga Travnika poslije nekoliko dana borbi prelili su se i na područje Prozora u sjevernoj Hercegovini. U tom gradiću je poslije trodnevnih borbenih okršaja lokalni HVO vojno porazio ABiH i na taj način uspostavio kontrolu nad gradom.⁵⁸

U studenom 1992. na sastanku održanom u Zagrebu predsjednici Hrvatske i BiH dr. Franjo Tuđman i Alija Izetbegović su „osudili sukobe nekih jedinica ABiH i postrojbi HVO-a“, ocijenivši ih „izrazito štetnim za daljnju borbu protiv zajedničkoga neprijatelja“.⁵⁹ Sastanak je završio odlukom da se osnuje zajedničko zapovjedništvo ABiH i HVO-a na čijem bi čelu bili

⁵¹ MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 181.

⁵² MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 182.

⁵³ MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 182.

⁵⁴ BELJO, „Sukobi Armije Republike Bosne i Hercegovine i Hrvatskoga vijeća obrane u Gornjem Vakufu tijekom 1992. godine“, 393-398.

⁵⁵ LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta*, 242.

⁵⁶ LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta*, 242.

⁵⁷ LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta*, 243.

⁵⁸ BELJO, „Politički i vojni odnosi na području sjeverne Hercegovine od 1992. do 1994. godine“, 69 – 104.

⁵⁹ LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta*, 245.

general Slobodan Praljak i pukovnik Jasmin Jaganjac, što naposljetku nikada nije provedeno u praksi.⁶⁰

2.2. Otvoreni sukobi

U siječnju 1993. Mirovna konferencija o Jugoslaviji u Ženevi nastavila je s radom donošenjem novih prijedloga unutarnjega ustavnoga uređenja BiH.⁶¹ Na konferenciji je predstavljen Vance – Owenov mirovni plan, po kojemu je BiH trebala biti podijeljena na 10 provincija u osnovi zasnovanih na etničkom kriteriju. Svaki narod trebao je dobiti po tri provincije dok su grad Sarajevo i okolica trebali biti zajednička provincija.⁶² Ovakva podjela BiH najviše je odgovarala Hrvatima jer su njome dobivali iznimno velik prostor koji je nadmašivao onaj koji su u tom trenutku kontrolirali, zbog čega su ga i potpisali. Srbi su ga odbili jer se nisu htjeli odreći osvojenoga teritorija, dok su Muslimani odugovlačili s potpisom smatrajući da tim planom „Muslimani gube državnost“, ali i da je „Ženevska konferencija, korak do Velike Srbije i Velike Hrvatske“.⁶³

Dok su na političkom planu trajali mirni pregovori oko uređenja i podjele BiH, na vojnom planu stvari su išle u drugom smjeru. Nakon sukoba u Prozoru u listopadu 1992., ABiH je pregrupirala svoje snage u Gornjem Vakufu s ciljem zauzimanja prijevoja Makljen, kako bi srednju Bosnu odvojila od Hercegovine.⁶⁴ Tako su sredinom siječnja 1993. započeli novi veći sukobi pripadnika ABiH i HVO u Gornjem Vakufu koji su se vrlo brzo proširili po obližnjem području srednje Bosne. S ciljem zaustavljanja sukoba, Božo Rajić, ministar obrane RBiH izdao je zapovijed o podređivanju postrojbi ABiH Glavnom stožeru HVO-a na prostoru provincija koje su prema Vance – Owenovom planu proglašene hrvatskim i obrnuto.⁶⁵ Zapovijed je trebala vrijediti sve do završetka pregovora u Ženevi, međutim Predsjedništvo RBiH brzo ju je proglasilo nevažećom.⁶⁶ Nakon ovih odluka tenzije između dvije vojske teško su se više smirivale pa se sukob iz Gornjeg Vakufa širio na Lašvansku dolinu. Prvo su sukobi izbili u mjestu Kaćuni zbog postavljanja barikade od strane ABiH na prometnicu između Busovače i Kiseljaka.⁶⁷ Dan nakon toga ABiH napala je hrvatska sela Lašvu i Dusinu.⁶⁸

⁶⁰ LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta*, 245.

⁶¹ Isto, 247.

⁶² Isto, 247.

⁶³ Isto, 248.

⁶⁴ Isto, 248.

⁶⁵ Isto, 249.

⁶⁶ Isto, 249.

⁶⁷ Isto, 251.

⁶⁸ Isto, 251.

U ožujku 1993. Alija Izetbegović i Mate Boban potpisali su Vance – Owenov mirovni plan, međutim to nije popravilo situaciju.⁶⁹ Dan prije potpisivanja sporazuma ABiH je započela napad na Konjic, koji je tijekom travnja uspjela i zauzeti, zajedno s Jablanicom.⁷⁰ Sukobi su se iz Konjica proširili i na Mostar i Čaplinu što je označilo širenje hrvatsko-muslimanskoga rata na dolinu rijeke Neretve.⁷¹

Stanje u srednjoj Bosni bilo je posebno teško. U travnju 1993. započelo je novo razdoblje ratnih sukoba obilježenih većim stradanjima.⁷² Ti su sukobi konačno uklonili svaku sumnju oko toga radi li se o otvorenom ratnom sukobu između Hrvata i Muslimana, čiji su se mnogi uzroci mogli svesti na onaj glavni s političkom pozadinom.

Hrvatsko – muslimanski sukob nastavio se tijekom cijele 1993. i obuhvatio je gotovo sva područja u kojima je živjelo hrvatsko - muslimansko stanovništvo. Završio je u ožujku 1994. potpisivanjem Washingtonskoga sporazuma.⁷³ Sporazum su potpisali Krešimir Zubak, u ime Hrvatske Republike Herceg Bosne, dr. Franjo Tuđman u ime Republike Hrvatske te Alija Izetbegović i Haris Silajdžić kao predstavnici BiH.⁷⁴ Prvim dijelom sporazuma stvorena je Federacija Bosne i Hercegovine, koja postoji i danas. Drugi dio sporazuma, odnosno „Okvir preliminarnog sporazuma o principima i osnovama za osnivanje konfederacije između Republike Hrvatske i Federacije“ nikada nije ostvaren.⁷⁵

3. Dva sukoba u Ahmićima

Selo Ahmići dio je istoimene mjesne zajednici Ahmići, koja se nalazi u sastavu općine Vitez u dolini rijeke Lašve u srednjoj Bosni.⁷⁶ Osim Ahmića, istoimenu mjesnu zajednicu čine još i sela Nadioci, Pirići, Gola Kosa i Kratine.⁷⁷ Na tom području je 90-ih godina prošloga stoljeća živjelo oko 900 stanovnika. U samom selu Ahmići živjelo je oko 500 - 600 stanovnika pretežito muslimanske nacionalnosti, dok je u susjednom selu Nadioci bilo preko 75% Hrvata. Selo Nadioci bilo je poznato i po ugostiteljsko - izletničkom kompleksu Bungalovi, koji će kasnije postati sjedište pripadnika postrojbe „Jokeri“. U gornjem dijelu sela Pirići živjeli su većinom Muslimani, a u donjem Hrvati. Gola Kosa i Kratine bili su nastanjeni većinom srpskim

⁶⁹ LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta*, 261.

⁷⁰ BELJO, „Politički i vojni odnosi na području sjeverne Hercegovine od 1992. do 1994. godine“, 263 – 326.

⁷¹ LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta*, 266.

⁷² LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta*, 267.

⁷³ TOKIĆ MARIĆ, „Mirovni planovi i sporazumi za Bosnu i Hercegovinu“, 307.

⁷⁴ TOKIĆ MARIĆ, „Mirovni planovi i sporazumi za Bosnu i Hercegovinu“, 307.

⁷⁵ TOKIĆ MARIĆ, „Mirovni planovi i sporazumi za Bosnu i Hercegovinu“, 308.

⁷⁶ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 11.

⁷⁷ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 11.

stanovništvom.⁷⁸ Međusobni odnosi stanovnika u Ahmićima, sve do prvog hrvatsko – muslimanskoga sukoba u listopadu 1992., bili su prijateljski i dobrosusjedski. Međusobno su jedni druge posjećivali, surađivale te čak bili jedni drugima kumovi.⁷⁹ Dio stanovnika Ahmića bio je zaposlen u Vitezu, odnosno u velikoj tvornici eksploziva „Slobodan Princip Seljo“ (kasnije Vitezit). U trenutku početka ratnih djelovanja, tvornica će postati važna zbog mogućnosti proizvodnje eksploziva unatoč okolnostima rata.⁸⁰

Nakon prvih višestranačkih izbora 1990. vlast u općini Vitez dijelile su hrvatska stranka HDZ BiH i muslimanska SDA.⁸¹ Osim zajedničke vlasti, postojala je i zajednička folklorna skupina „Slobodan Princip Seljo“ u kojoj su plesali i Hrvati i Muslimani, a koji su bili izrazito aktivni za vrijeme katoličkih i muslimanskih blagdana. Iako će se kasnije vlast na području Lašvanske doline razdvojiti, te osnovati nacionalne kulturne skupine Hrvata i Muslimana, „Napredak“ i „Preporod“, sve do sukoba u travnju 1993. viteška folklorna skupina ostala je jedinstvena multietnička skupina.⁸² To najbolje govori o povezanosti i međusobnom odnosu stanovnika Ahmića.

3.1. Prvi sukob u Ahmićima

Tijekom 1992. u selu Ahmići organiziraju se seoske straže zbog sigurnosti sela, po uzoru na ostala sela diljem BiH koja su imala svoje straže. U seoskim stražama zajedno su sudjelovali Hrvati i Muslimani, a trajale su po par sati noću. Međutim često se događalo da ih nije ni bilo zbog manjka ljudi. Te zajedničke straže potrajale su do prvog hrvatsko – muslimanskog sukoba, 20. listopada 1992. godine.⁸³ Dan prije sukoba, nekoliko lokalnih Muslimana, predvođenih zapovjednikom muslimanske vojske u selu Murisom Ahmićem, i potpomognuti vojnicima ABiH iz okolnih mjesta, postavili su barikade na magistralnom putu Kiseljak – Busovača – Vitez.⁸⁴ Naredbu su dobili od TO Vitez, a navodni razlog bio je zaustavljanje vojnika HVO-a, koji su krenuli iz Kiseljaka pomoći svojim vojnicima u Novom Travniku, u kojemu su trajali sukobi ABiH i HVO-a.⁸⁵ S druge strane, Hrvati su tvrdili da su poslali vojnike HVO-a da

⁷⁸ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 11.

⁷⁹ Razgovor sa Zoranom Kupreškićem, obavljen 31. srpnja 2022. u Vitezu (BiH).

⁸⁰ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 13.

⁸¹ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 13.

⁸² Razgovor sa Zoranom Kupreškićem, obavljen 31. srpnja 2022. u Vitezu (BiH).

⁸³ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 52, pristup ostvaren 25.8.2022.,

<https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

⁸⁴ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 52, pristup ostvaren 25.8.2022.,

<https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

⁸⁵ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 52, pristup ostvaren 25.8.2022.,

<https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

pomognu u obrani Jajca od teških srpskih napada.⁸⁶ Nakon što se nisu uspjeli dogovoriti oko uklanjanja barikade, u rano jutro 20. listopada pripadnik HVO-a iz Kiseljaka je zapucao na postavljenu blokadu te ju fizičku uklonio.⁸⁷ Hrvatski i muslimanski stanovnici Ahmića su se nakon te pucnjave sklonili u skloništa i sigurnije kuće.⁸⁸ Međutim, u međusobnom sukobu koji je uslijedio, smrtno su stradali jedan Hrvat i Musliman.⁸⁹ Nakon što se situacija smirila stanovnici Ahmića su ostali još par dana u skloništima, a onda su sporazumno dogovorili povratak kućama.⁹⁰

3.2. Drugi sukob u Ahmićima

Nakon sukoba u listopadu 1992. život stanovnika Ahmića naizgled se vratio u normalne tijekove. Međutim napetost i nepovjerenje između dva naroda samo su rasli. U prilog tome ide i činjenica da su se seoske straže razdvojile; Muslimani su imali svoju stražu, a Hrvati svoju, premda su se redovno sretali tijekom stražarenja.⁹¹

U proljeće 1993. dolazi do novoga, puno intenzivnijega sukoba između Hrvata i Muslimana u Ahmićima. Tomu su prethodili već spomenuti pogoršani odnosi te razni sukobi između HVO-a i ABiH na području srednje Bosne od početka 1993. godine.⁹² Često je dolazilo do oružanih napada, otmica vojnika kao i ubojstava. Situacija je kulminirala otmicom Živka Totića, zapovjednika brigade HVO-a „Jure Francetić“.⁹³ On je otet 15. travnja u blizini Zenice dok su njegova četiri zaštitara i jedan Musliman civil ubijeni.⁹⁴ Za otmicu je hrvatska strana optužila pripadnike Sedme muslimanske brigade.⁹⁵ Zbog ovog događaja Zapovjedništvo HVO OZ Srednja Bosna izdalo je zapovijed prema kojoj traži: „U svim postrojbama u zoni

⁸⁶ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 53, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

⁸⁷ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 53, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

⁸⁸ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 53, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

⁸⁹ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 53, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

⁹⁰ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 53, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

⁹¹ Razgovor s Mirjanom Kupreškićem, obavljen 31. srpnja 2022. u Vitezu (BiH).

⁹² MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 309.

⁹³ MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 309.

⁹⁴ MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 309.

⁹⁵ MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 309.

odgovornosti brigada, IV bojne VP bojevu spremnost podići na najviši stupanj, i biti u gotovosti za izvođenje obrane“.⁹⁶

U Vitezu je stanje bilo jednako loše kao i u ostalim općinama Lašvanske doline. Zapovjedništvo HVO-a smatralo je da je cilj ABiH prekid komunikacije između Viteza i Busovače, odnosno odvajanje Viteza od Busovače, te zauzimanje strateški iznimno važne tvornice eksploziva "Slobodan Princip Seljo".⁹⁷ S druge strane i ABiH je predviđala nove sukobe, zbog čega je svojim jedinicama zapovjedila „provođenje svih nužnih mjera i zadržavanje snaga u stanju pune bojne spremnosti“.⁹⁸

S obzirom na to da se očekivao napad ABiH na hrvatske snage, a vremena za organiziranje kvalitetne obrane nije bilo, zapovjednik OZ Srednja Bosna, Tihomir Blaškić izdao je nekoliko zapovijedi u cilju djelomičnoga sprječavanja napada.⁹⁹ U skladu s novonastalim okolnostima Blaškić je Četvrtoj bojni Vojne policije HVO-a izdao naredbu za blokiranje ceste Ahmići-Nadioci čime bi se onemogućilo presijecanje ceste s Busovačom.¹⁰⁰ Policijska stanica Vitez dobila je zadaću da osigura svoju zgradu, a bivšim pripadnicima HOS-a okupljenih u Postrojbu za posebne namjene (PPN) "Vitezovi" zapovjedbno je da osiguraju Zapovjedništvo OZ od mogućega napada ABiH iz smjera Staroga Viteza - Vatrogasni dom - Autobusna stanica.¹⁰¹ Zadaća Viteške brigade HVO-a bila je da sa satnijom pripadnika PPN "Tvrčko II" blokira Krušćicu i Vranisku.¹⁰²

Vojna policija HVO-a organizirana je na razini cijele Hrvatske zajednice Herceg Bosna 10. travnja 1992. i raspoređena u bojne.¹⁰³ Četvrta bojna Vojne policije HVO-a pokrivala je područje OZ Srednja Bosna i bila je pod zapovjedništvom Paška Ljubičića.¹⁰⁴ U sastavu bojne nalazila se i specijalna antiteroristička jedinica „Jokeri“, osnovana u siječnju 1993. godine.¹⁰⁵ „Jokeri“ su bili jedinica namijenjena za izvršavanje specijalnih zadataka, a imali su i

⁹⁶ ICTY: SIS OZ SB, Izvješće, br.56/93 od 15.4.1993.; IZM OZ SB, Izvješće, br.03-4-230/93 od 15.4.1993.; ICTY:IZM OZ SB, Zapovijed za djelovanje, br.01-4-227/93 od 15.4.1993.

⁹⁷ MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 310.

⁹⁸ MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 310.

⁹⁹ MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 310.

¹⁰⁰ MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 310.

¹⁰¹ MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 310.

¹⁰² MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 310.

¹⁰³ ICTY, Predmet br. IT-95-14-T , *Presuda*, 154, pristup ostvaren 25.8.2022.,

<https://www.icty.org/x/cases/blaskic/tjug/bcs/000303.pdf>.

¹⁰⁴ ICTY, Predmet br. IT-95-14-T , *Presuda*, 154, pristup ostvaren 25.8.2022.,

<https://www.icty.org/x/cases/blaskic/tjug/bcs/000303.pdf>.

¹⁰⁵ ICTY, Predmet br. IT-95-14-T , *Presuda*, 154, pristup ostvaren 25.8.2022.,

<https://www.icty.org/x/cases/blaskic/tjug/bcs/000303.pdf>.

prepoznatljiv izgled. Nosili su crne uniforme i lica su im bila premaza crnom bojom.¹⁰⁶ Bili su stacionirani u Bungalovu u Nadiocima, odakle su u rano jutro 16. travnja i krenuli u napad na Ahmiće.¹⁰⁷ S obzirom na to da je nedostajalo vojnika, zapovjednik Blaškić naredio je puštanje zatvorenika iz zatvora u Kaoniku, koji su se pridružili „Jokerima“.¹⁰⁸

U napadu na Ahmiće ubijeni su muslimanski civili, a većina njihovih kuća je opljačkana i spaljena. Osim kuća, stradali su i lokalni vjerski objekti.¹⁰⁹ Kako stanovnici svjedoče, napad je započeo oko 5:30 ujutro zvucima eksplozije. Jutro je bilo kišovito i maglovito, a vidljivost otežana. U selo su ušli naoružani vojnici u crnim uniformama, premazani crnom bojom po licima i započeli pucnjavu. Ubijani su muškarci, žene i djeca, a točan broj žrtava još uvijek varira.¹¹⁰ Hrvati, mještani sela Ahmići, tvrdili su da o napadu nisu ništa znali. U ranim jutarnjim satima dobili su dojavu da bi ih mogli napasti mudžahedini iz Barina Gaja i da bi bilo dobro da se premjeste u mjesto Žume, gdje se nalazilo sklonište.¹¹¹ Barin Gaj je inače uzvišenje odnosno brdo iznad magistralnog puta Zenica – Vitez, a od sela je udaljeno oko jedan kilometar.¹¹² Pošto su i prije imali takve dojave nakon kojih se ne bi ništa dogodilo, tako ni ovu dojavu nisu shvaćali previše ozbiljno.¹¹³ Na putu prema skloništu sreli su naoružane vojnike, koji su samo prošli pored njih. Vidjeli su na njima bijele opasače pa su zaključili da se radi o Vojnoj policiji.¹¹⁴ Nekolicina Hrvata, većinom muškarci koji su ostali u selu, sakrili su se u udolinu, prvotno uvjereni kako ih napadaju mudžahedini, misleći čak da im kuće gore. Trećega dana sukoba došla je Vojna policija i odvela ih na crtu ispod Barina Gaja gdje je trebalo kopati rovove kako bi se formirala crta obrane.¹¹⁵

Tijekom dana u selo je pristigao i UNPROFOR, odnosno britanski bataljun koji je bio zadužen za Lašvansku dolinu. Prema svjedočenju Zorana Kupreškića, hrvatski stanovnici Ahmića primijetili su vozila UNPROFOR-a, koja su se nakon nekoliko sati povukla iz sela.¹¹⁶

¹⁰⁶ ICTY, Predmet br. IT-95-14-T, *Presuda*, 155, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/blaskic/tjug/bcs/000303.pdf>.

¹⁰⁷ ICTY, Predmet br. IT-95-14-T, *Presuda*, 155, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/blaskic/tjug/bcs/000303.pdf>.

¹⁰⁸ ICTY, Predmet br. IT-95-17-S, *Presuda*, 4, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/bralo/tjug/bcs/051207.pdf>.

¹⁰⁹ ICTY, Predmet br. IT-95-14/2-T, *Presuda*, 203, pristup ostvaren 25.8.2022., https://www.icty.org/x/cases/kordic_cerkez/tjug/bcs/010226.pdf.

¹¹⁰ ICTY, Predmet br. IT-95-14/2-T, *Presuda*, 202, pristup ostvaren 25.8.2022., https://www.icty.org/x/cases/kordic_cerkez/tjug/bcs/010226.pdf.

¹¹¹ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 28.

¹¹² KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 28.

¹¹³ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 31.

¹¹⁴ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 31.

¹¹⁵ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 41.

¹¹⁶ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 35.

Par godina kasnije časnici UNPROFOR-a svjedočili su na Sudu o svojim viđenjima napada 16. travnja. Kapetan Woolley ispričao je kako je u BiH došao u studenom 1992. kao časnik britanskoga bataljuna koji je bio smješten u Vitezu. U jutro 16. travnja dobio je obavijest o događajima u Ahmićima te je otišao tamo. U selo je stigao oko 11:30, a dočekale su ga razrušene kuće, leševi na ulicama i ranjeni civili. U razgovoru s njima saznao je da je u pitanju napad HVO-a na selu te zaključio: „na kraju krajeva te kuće, te civilne kuće su spaljene, gorjele su – to nisu bile kuće sa bilo kakvim znakovima da su ih vojnici branili niti su imale ikakva utvrđenja – mislim da kad vidite dvanaestogodišnjakinje s ranama od metaka ili čak muškarce sposobne za borbu s ranama od metaka u leđima ili žene s ranama od metaka na glavi, meni to govori da se radilo o klanju civila.”¹¹⁷ Kapetan Stevens u svojem je svjedočenju isticao kako je u Ahmiće došao dan ili dva nakon napada, a po onome što je vidio stekao je dojam da se radi o „čistoj operaciji etničkog čišćenja“.¹¹⁸ Slične tvrdnje imao je pukovnik Watters, koji je također bio u Ahmićima na dan napada. On je smatrao da je: „napad na Ahmiće bio dio preventivnog napada hrvatskih snaga duž cijele Lašvanske doline protiv muslimanskih civila i muslimanskih snaga koji je bio vrlo uspješan budući da je sasvim iznenadio Bošnjake“.¹¹⁹

Što se tiče uloge ABiH u sukobu, iako su svjedoci sukoba tvrdili da nije bilo vojske u selu, dokazi upućuju suprotno. Komandant Sedme muslimanske brigade, Asim Koričić, izdao je naređenje 16. travnja, u skladu s naređenjem komandanta Trećeg korpusa. U naređenju, između ostaloga, traži: „Iz sastava 2/7.Mbbr uputiti jednu četu pravcem: Bilmišće – Gornja Zenica – Urije – Saračevica – Kota 860 – Ahmići, sa zadatkom što bržeg dolaska u selo Ahmići i uključivanja u borbena dejstva.“, te „Po dolasku u očekujući rejon, širi rejon sela Ahmići, izvršiti potpunu procjenu situacije i steći uvid u borbena dejstva, a potom po procjeni uvesti jedinicu u b/d, gdje pružiti pomoć snagama koje izvode odbranu i organizovati odbranu i biti u spremnosti za odbijanje napada neprijatelja i izvođenje protivnapada na pravcu: Ahmići – Šantići – Dubravica“.¹²⁰ Iz ove zapovijedi vidljivo je da je muslimanska vojska već bila prisutna u Ahmićima. Sve to potvrđuje se i gubitcima koje su imali pripadnici Četvrte bojne Vojne

¹¹⁷ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 67-68, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹¹⁸ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 58, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹¹⁹ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 62, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹²⁰ ICTY: Komanda 7. muslimanske brigade, Naređenje, str. pov. br. 518/93 od 16.4.1993.

policije HVO-a koji su sudjelovali u napadima. Naime, neposredno nakon početka napada, Paško Ljubičić je obavijestio Blaškića kako ima veći broj poginulih pripadnika.¹²¹

4. Optužnice za zločine Hrvata nad Muslimanima u Lašvanskoj dolini

Sredinom 1995. u medijima je izišla vijest da je Sud u Den Haagu podigao optužnice protiv Hrvata iz Lašvanske doline.¹²² Optužnice su uglavnom bile podignute protiv osoba koje su u vrijeme hrvatsko – muslimanskoga sukoba bile visokopozicionirane u vojnim i političkim tijelima, odnosno u optužnici su se tom prilikom našli: zapovjednik OZ Srednja Bosna, general Tihomir Blaškić, predsjednik HDZ-a BiH Dario Kordić, bivši zapovjednik Viteške brigade Mario Čerkez, bivši predsjednik općine Vitez Ivica Šantić, bivši načelnik općinskog MUP-a Pero Skopljak, te zapovjednik zatvora na Kaoniku u vrijeme sukoba, Zlatko Aleksovski.¹²³ Nedugo nakon objave tih optužnica, u novinama „Slobodna Dalmacija“ izišla je vijest da je Sud podigao još jednu optužnicu, pod nazivom „Kupreškić i ostali“. Ta je optužnica bila podignuta isključivo za zločin u selu Ahmići, a na njoj su se nalazili: Zoran Kupreškić kao glavni optuženi, njegov brat Mirjan Kupreškić, njihov rođak Vlatko Kupreškić, Vladimir Šantić, Stipo Alilović, Drago Josipović, Marinko Katava i Dragan Papić.¹²⁴

4.1. Optuženici s optužnice „Kupreškić i ostali“

Kada je u studenom 1995. prvi put objavljena optužnica, ona se sastojala od 18 točaka u kojima su bili navedeni zajednički ili pojedinačni zločini koji su se stajali na teret optuženima.¹²⁵ Međutim, u veljači 1998. je došlo do izmjene i dopune u optužnici. Dodala se nova točka optužbe „progon“, koja je ujedno postala prva točka optužnice, a odnosila se na Zorana Kupreškića, Mirjana Kupreškića, Vlatka Kupreškića, Dragu Josipovića, Dragana Papića i Vladimira Šantića.¹²⁶ Iako su se na optužnici nalazili i Stipo Alilović i Marinko Katava, oni su oslobođeni krivnje i izbrisani s optužnice. Naime, Stipo Alilović je otišao iz Viteza u ožujku 1992. zbog liječenja od raka pluća i sve do svoje smrti u listopadu 1995. živio je u

¹²¹ MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 311-313.

¹²² KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 68.

¹²³ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 68.

¹²⁴ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 69.

¹²⁵ ICTY, Predmet br. IT-95-16, *Optužnica*, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/ind/bcs/kup-ii951110b.htm>.

¹²⁶ ICTY, Predmet br. IT-95-16, *Izmijenjena i dopunjena optužnica*, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/ind/bcs/kup-ai980209b.htm>.

Nizozemskoj.¹²⁷ U slučaju Marinka Katave tužitelj je tražio da se oslobodi krivnje jer protiv njega nije mogao pronaći dovoljan broj dokaza. Pušten je iz pritvora u prosincu 1997. godine.¹²⁸

Zoran Kupreškić rođen je u rujnu 1958. u Vitezu. U vrijeme sukoba živio je u Ahmićima sa suprugom i troje djece te je bio zaposlen u tvornici „Slobodan Princip Seljo“. Osim toga bavio se i folklorom i bio je glavni koreograf u folklornom društvu u Vitezu koje je okupljalo Hrvate i Muslimane (do sukoba 16. travnja 1993.).¹²⁹ Za vrijeme sukoba u Ahmićima u listopadu 1992. i travnju 1993. nije imao nikakve vojne ni političke ovlasti. Inače je prošao vojnu obuku JNA i bio rezervni oficir. Također nalazio se na popisu rezervnoga sastava Viteške brigade HVO-a. Nakon sukoba u listopadu 1992. bio je zadužen za sastavljanje popisa seoskih straža. Tu je dužnost obavljao do siječnja 1993., kada ju je preuzeo Dragan Vidović. Osim toga, na sastanku održanom par dana nakon listopadskoga sukoba, vodio je zapisnik o povratku mještana kućama. Taj zapisnik je na kraju potpisao i osobno smatra da je upravo to razlog zašto je on nositelj cijele optužnice. Nakon sukoba u travnju 1993. mobiliziran je u HVO i odveden na crtu ispod Barina Gaja, gdje je trebalo kopati rovove kako bi se formirala crta obrane. U kolovozu 1993. prešao je u zapovjedništvo satnije, gdje je postao pomoćnik zapovjednika.¹³⁰ Prema točkama optužnice, bio je optužen za: „progon Muslimana stanovnika Ahmića na političkim, rasnim ili vjerskim osnovama planirajući, organizirajući i provodeći napad smišljen da odstrani sve bosanske Muslimane iz tog sela i okolnih područja“.¹³¹ Također teretio se i za zločin protiv čovječnosti i kršenje ratnoga prava i običaja ubivši svoje susjede Nasera Ahmića, njegovu suprugu Zehrudinu i njihovo dvoje djece Elvisa i Sejada te nanijevši opekotine Sakibu Ahmiću, kojemu je zapalio kuću u kojoj se nalazio.¹³²

Mirjan Kupreškić rođen je u listopadu 1963. u Vitezu. U vrijeme sukoba, kao i brat Zoran, živio je u Ahmićima sa suprugom i dvoje djece. Radio je u trgovini „Šutra“, kod rođaka Ivice Kupreškića. Osim toga aktivno je sudjelovao u radu već spomenute folklorne skupine.¹³³ Što se tiče vojne djelatnosti, prošao je vojnu obuku JNA i također je bio na popisu rezervnoga sastava Viteške brigade. Početkom otvorenoga ratnoga sukoba u travnju 1993., mobiliziran je

¹²⁷ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 74.

¹²⁸ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 122.

¹²⁹ Razgovor sa Zoranom Kupreškićem, obavljen 31. srpnja 2022. u Vitezu (BiH).

¹³⁰ Razgovor sa Zoranom Kupreškićem, obavljen 31. srpnja 2022. u Vitezu (BiH).

¹³¹ ICTY, Predmet br. IT-95-16, *Izmijenjena i dopunjena optužnica*, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/ind/bcs/kup-ai980209b.htm>.

¹³² ICTY, Predmet br. IT-95-16, *Izmijenjena i dopunjena optužnica*, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/ind/bcs/kup-ai980209b.htm>.

¹³³ Razgovor s Mirjanom Kupreškićem, obavljen 31. srpnja 2022. u Vitezu (BiH).

u HVO i odveden na crtu ispod Barina Gaja.¹³⁴ Prema optužnici, kao i brat Zoran, bio je optužen za progon, zločin protiv čovječnosti i kršenje ratnoga prava i običaja.¹³⁵

Vlatko Kupreškić rođen je u siječnju 1958. Za vrijeme sukoba živio je u Ahmićima sa suprugom i djecom u blizini rođaka Zorana i Mirjana.¹³⁶ Ima prirođenu srčanu manu te je kao stopostotni invalid bio oslobođen služenja obveznoga vojnoga roka u Jugoslaviji. Jedno vrijeme radio je u Uredu za suzbijanje kriminaliteta, a zadatak mu je bio sastavljanje inventara osnovnih zaliha. Osim toga posla, bio je i suvlasnik trgovine „Šutra“.¹³⁷ Prema točkama optužnice bio je optužen za sudjelovanje u ubojstvu Fate Pezer i ranjavanju Dženane Pezer. Također, teretio se i za pomaganje u planiranju napada ustupajući svoju kuću za okupljanje vojnika HVO-a.¹³⁸

Drago Josipović rođen je u veljači 1955. godine. Živio je u Ahmićima i radio u tvornici. Osim toga bio je pripadnik već spomenutih seoskih straža.¹³⁹ Iako on nije imao nikakvih vojnih ni političkih ovlasti, njegova supruga Slavica bila je članica HDZ-a BiH te kasnije predsjednica stranke u općini Vitez.¹⁴⁰ Teretio se za sudjelovanje u ubojstvu Musafira Puščula i nasilno odvođenje njegove obitelji iz obiteljskoga doma.¹⁴¹

Dragan Papić rođen je u srpnju 1967. godine. Živio je s obitelji u Ahmićima, gdje je obavljao posao šumara. Za vrijeme sukoba nije imao nikakvih vojnih ovlasti, a inače je bio pripadnik rezervnoga sastava Viteške brigade HVO-a.¹⁴² Bio je optužen samo po prvoj točki optužnice, odnosno za progon.¹⁴³

Vladimir Šantić rođen je u travnju 1958. godine. Za razliku od ostalih, on je imao vojne ovlasti za vrijeme sukoba. Poznato je da je prešao iz civilne u vojnu policiju gdje je imao status zapovjednika Prve satnije Četvrte bojne Vojne policije HVO-a. Radio je u uredu u hotelu

¹³⁴ Razgovor s Mirjanom Kupreškićem, obavljen 31. srpnja 2022. u Vitezu (BiH).

¹³⁵ ICTY, Predmet br. IT-95-16, *Izmijenjena i dopunjena optužnica*, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/ind/bcs/kup-ai980209b.htm>.

¹³⁶ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 150, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹³⁷ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 150, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹³⁸ ICTY, Predmet br. IT-95-16, *Izmijenjena i dopunjena optužnica*, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/ind/bcs/kup-ai980209b.htm>.

¹³⁹ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 168, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹⁴⁰ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 168, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹⁴¹ ICTY, Predmet br. IT-95-16, *Izmijenjena i dopunjena optužnica*, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/ind/bcs/kup-ai980209b.htm>.

¹⁴² ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 114, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹⁴³ ICTY, Predmet br. IT-95-16, *Izmijenjena i dopunjena optužnica*, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/ind/bcs/kup-ai980209b.htm>.

„Vitez“, koji je bio sjedište Vojne policije.¹⁴⁴ Teretio se, kao i Drago Josipović, za sudjelovanje u ubojstvu MUSAFERA PUŠĆULA i nasilnom odvođenju njegove obitelji iz doma.¹⁴⁵

5. Odlazak u Den Haag

Nakon što su u medijima izišle optužnice protiv Hrvata u Lašvanskoj dolini, u Mostaru je osnovan „Ured za pravnu pomoć i socijalnu skrb optuženih“, koji je trebao pomoći optuženicima i njihovim obiteljima za vrijeme boravka u Den Haagu.¹⁴⁶ Odjel tog ureda otvoren je i u Vitezu, a za predsjednika je izabran Vlatko Matošević.¹⁴⁷ S obzirom na to da je Sud bio novoutemeljena institucija, nitko nije zapravo znao što je trebalo činiti. Ured je bio neka vrsta pomoći za prvu ruku. U njemu su se optuženici redovno okupljali kako bi dogovorili daljnja djelovanja. Pokušali su pismima određenim osobama poput međunarodnoga povjerenika u BiH Michaela Steinera, visokoga predstavnika UN-a za BiH Karlosa Cestendorpa i predsjednika Suda Antonia Cassesea, svrnuti pažnju na svoj slučaj.¹⁴⁸ U pismima su navodili svoju spremnost na suradnju te zamolbu da pošalju nekoga u Vitez s kim bi mogli razgovarati i objasniti situaciju. Između ostaloga, u pismu Michaelu Steineru naveli su kako: „Ovim pismom, gospodine Steineru, izražavam spremnost da se svaki od nas, uz poštivanje osnovnih pravnih i humanih načela demokratskog i civiliziranog svijeta, odmah odazovemo pozivu Suda u Den Haagu, kada Sud izvrši sve potrebne predradnje i kada zvanično saopći da suđenje može početi. Ujedno tražimo da se do tada izvan snage stave nalozi za naša uhićenje i izdane tjeralice.“¹⁴⁹ Međutim, odgovore na upućena pisma nikada nisu dobili.

S obzirom na to da su svi pokušaji poništavanja optužnice propali, preostalo je jedino dobrovoljno se predati. Do te odluke došlo je u rujnu 1997., a napravljena je s ciljem otklanjanja mogućnosti da ih privedu vojnici SFOR-a, koji su se u to vrijeme nalazili u BiH i imali su ovlasti uhititi svakoga tko se nalazi na optužnici.¹⁵⁰ Na predaju su se odlučili svi osim Vlatka Kupreškića. Nepunih mjesec dana kasnije, odnosno tijekom 6. listopada, svi oni krenuli su prema Den Haagu. Iz Viteza su najprije prebačeni u Split gdje su se sreli s Ivicom Šantićem,

¹⁴⁴ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 170, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹⁴⁵ ICTY, Predmet br. IT-95-16, *Izmijenjena i dopunjena optužnica*, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/ind/bcs/kup-ai980209b.htm>.

¹⁴⁶ KUPREŠKIĆ *Haaška priča*, 70.

¹⁴⁷ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 70.

¹⁴⁸ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 70.

¹⁴⁹ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 73.

¹⁵⁰ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 85.

Perom Skopljakom, Marijem Čerkezom i Darijom Kordićem s kojima su zajedno prebačeni u Nizozemsku.¹⁵¹

Nakon dolaska, smješteni su u pritvor u Scheveningenu, gdje su trebali čekati početak suđenja. Sljedeći dan odvedeni su na Sud da se izjasne o krivnji. Pretresno vijeće za njihov slučaj činili su tadašnji predsjednik Suda Antonio Cassese te suci Richard May i Florence Ndepele Mwachande Mumba, dok su tužitelji bili Franck Terrier i Michael Blaxill.¹⁵² Prema odredbama Suda svaki optuženik imao je pravo na dodjelu odvjetnika po službenoj dužnosti. Ako optuženik nije imao želju izabrati samostalno odvjetnika, tajnik Suda bi slučajnim odabirom s popisa odredio odvjetnika, odnosno branitelja. Prije nego što odabere odvjetnika, tajnik Suda je morao utvrditi imovinsko stanje optuženika. Ako optuženik nije bio u financijskoj mogućnosti snositi troškove obrane, te troškove snosio je Sud.¹⁵³ Sukladno tome, za odvjetnika braće Kupreškić određen je Ranko Radović, a kasnije mu se pridružila i Jadranka Sloković Glumac, koja je branila Peru Skopljaka. Vlatka Kupreškića je na početku zastupao Borislav Krajina, a kasnije je obranu preuzeo Anthony Abell. Dragi Josipoviću prvotno je dodijeljen Luko Šušak, ali ga je u žalbenom procesu zamijenio William Clegg Q.C. Dragana Papića zastupao je Petar Pulišelić, dok je za obranu Vladimira Šantića bio određen Petar Pavković.¹⁵⁴

Dani u nizozemskom pritvoru prolazili su iznenađujuće dobro. Bile su dozvoljene posjete obitelji i prijatelja kao i druženja u zajedničkim prostorijama te zajedničke šetnje po dvorištu. U zajedničkim prostorijama su, osim svakodnevnih razgovora uz kavu, često i igrali odbojku, stolni tenis ili pikado. Ostatak vremena provodili su u sobama, čitajući novine, prateći vijesti pred TV-om ili na kraju, pripremajući se za sudski proces. Kako se približavao Božić optuženima je bila dozvoljena organizacija zajedničke proslave na kojoj su se svirale i pjevale božićne pjesme.¹⁵⁵ Nekoliko dana prije Božića, Marinko Katava napustio je pritvor zbog, kako je već navedeno, nedostatka dokaza protiv njega. Također u istom tom razdoblju u pritvor je doveden Vlatko Kupreškić, jedini s optužnice koji se nije dobrovoljno predao. Njega su vojnici SFOR-a uhitili u obiteljskoj kući prilikom čega su ga ranili u nogu.¹⁵⁶ Sada su svi s optužnice „Kupreškić i ostali“ bili zajedno i čekali statusnu konferenciju na kojoj je trebao biti odlučan

¹⁵¹ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 91.

¹⁵² ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 1, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹⁵³ Direktiva o dodeljivanju branilaca (2006), 11-12, pristup ostvaren 25.8.2022., https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Defence/Assignment_of_counsel_july2006_bcs.pdf.

¹⁵⁴ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 1, pristup ostvaren 25.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹⁵⁵ Razgovor sa Zoranom Kupreškićem, obavljen 31. srpnja 2022. u Vitezu (BiH).

¹⁵⁶ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 122.

datum početka suđenja. Statusna konferencija održala se u siječnju 1998., a na njoj je odlučeno da će proces vjerojatno započeti u lipnju, zbog nedovoljnoga broja sudaca, ali i sudnica koje su još u izgradnji.¹⁵⁷

6. Izvođenje svjedoka

Iako se sudski proces najavljivao za lipanj 1998., on je ipak započeo tek u kolovozu.¹⁵⁸ Prvi dan procesa počeo je uvodnim riječima predsjedavajućega suca Cassesea, a nakon njega uvodnu riječ preuzeo je tužitelj. On je ukratko obrazložio optužnicu i iznio najvažnije činjenice, a zatim je počeo s izvođenjem svojih svjedoka. Prema pravilima Suda prvo je tužitelj trebao ispitati svjedoka u tzv. glavnom ispitivanju, zatim odvjetnici, odnosno obrana unakrsno, onda opet tužitelj u dodatnom ispitivanju te naposljetku i sami suci, koji su, ukoliko je bilo potrebno imali pravo postavljanja pitanja.¹⁵⁹ Sve ovo činilo je da svjedočenja jako dugo traju, a davanje iskaza nekih svjedoka potrajalo je danima. Svjedoci su imali pravo na zaštitu identiteta, tako da bi se prilikom svjedočenja navodili pod tajnom oznakom. Također, pravo svakoga od optuženih je da svjedoči u svoju obranu. To su pravo kasnije iskoristili samo Zoran, Mirjan i Vlatko Kupreškić.¹⁶⁰

6.1. Zoran i Mirjan Kupreškić

Glavni svjedok zbog kojega su se Zoran i Mirjan našli na optužnici bio je Sakib Ahmić. On ih je optužio da su mu u napadu 16. travnja 1993. provalili u kuću te ju zapalili, zbog čega je dobio opekotine po licu i rukama. Odveden je u Zenici u bolnicu, gdje je isprva za TV Zenica izjavio da nije prepoznao napadače, međutim kasnije je promijenio iskaz. Osim toga optužio ih je da su mu u tom napadu ubili sina Nasera, nevjestu Zehrudinu te unučad Elvisa i Sejada. Prema riječima svjedoka, prvi je u kuću ušao Zoran, koji mu je ubio obitelj, a nakon njega i Mirjan koji je polio kuću tekućinom te zapalio. Sakib Ahmić je inače bio prvi susjed braće Kupreškić, s kojim su otprije bili u svađi oko podjele zemlje.¹⁶¹ Nakon Sakibovoga svjedočenja na red je došla njegova unuka, svjedokinja pod tajnom oznakom H. Ona je za vrijeme sukoba imala 13 godina i sada je u svom iskazu tvrdila kako je prepoznala braću

¹⁵⁷ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 122.

¹⁵⁸ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 122.

¹⁵⁹ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 106.

¹⁶⁰ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 132, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹⁶¹ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 135, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>; Razgovor sa Zoranom Kupreškićem, obavljen 31. srpnja 2022. u Vitezu (BiH).

Kupreškić u svojoj kući u rano jutro 16. travnja 1993. godine. Optužila ih je za ubojstvo svoga oca Šuhreta Ahmića i susjeda Mehe Hrstanovića te podmetanje požara u kući. Tvrdila je da je prepoznala Zorana koji je bio udaljen metar od nje, iako je bilo maglovito jutro, a napadač je bio premazan crnom bojom po licu. U ranijim izjavama, pred istražnim sucem, navela je kako je vidjela da je njezin otac ubijen rafalom iz vatrenoga oružja od strane za nju nepoznatoga vojnika, dok su braća Kupreškić podmetala požar na gornjem katu kuće. Sada je poricala da je taj potpis njezin.¹⁶² Zanimljivo je da se napad na kuću Šuhreta Ahmića ne navodi nigdje u optužnici, ali su se svejedno za njega izvodili svjedoci, čiji su se iskazi povezivali s točkom progona.

Još jedan važan svjedok u ovom slučaju svakako je bila i Majda Sivro, Zoranova dugogodišnja prijateljica i kolegica s posla. Ona je trebala biti svjedok obrane pošto joj je Zoran pomagao za vrijeme sukoba, međutim dolaskom u Den Haag stvari su se promijenile. Majda je u svom iskazu navela kako je Zoran bio aktivni član HVO-a te ga je vidjela na stadionu u Vitezu za vrijeme davanja zakletve HVO-u. Prema njezinim riječima, bio je odjeven u uniformu i sudjelovao je u ceremoniji.¹⁶³ Ostali svjedoci, kako obrane, tako i optužbe, potvrdili su da su prije sukoba braća bila u prijateljskim odnosima sa susjedima Muslimanima. Bili su poznati kao osobe koje ne dijele ljude po nacionalnosti ni vjeri te su uvijek bili spremni pomoći. Par dana prije travanjskoga sukoba nastupali su sa svojom folklornom skupinom na muslimanski blagdan Bajram. Slike s tog nastupa pokazane su i sucima, koji su kasnije izveli zaključak kako su sudjelovanjem u napadu, braća Kupreškić zapravo zabilili nož u leđa donedavnim prijateljima. Sada je ovaj napad dobio još veću težinu.¹⁶⁴

Na kraju su osobno svjedočili Zoran i Mirjan Kupreškić. Porekli su sve za što ih svjedoci optužuju te naveli kako je i njih napad 16. travnja 1993. iznenadio jednako kao i ostale stanovnike sela. U rano jutro odveli su svoje obitelji u sklonište na Žume, a nakon toga su se s ostalim muškarcima iz sela sklonili u udolinu, ne znajući što se događa. Bili su uvjereni da ih napadaju već spomenuti mudžahedini iz Barina Gaja, a u jednom trenutku činilo im se čak da im kuće gore. Tu su dočekali smirivanje sukoba, nakon čega su zauzeli položaje u obrambenim rovovima.¹⁶⁵

¹⁶² ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 135, pristup ostvaren 27.8.2022.,

<https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>. ; Razgovor sa Zoranom Kupreškićem, obavljen 31. srpnja 2022. u Vitezu (BiH).

¹⁶³ Isto, 128.

¹⁶⁴ Isto, 128.

¹⁶⁵ Isto, 138-147.

6.2. Vlatko Kupreškić

Iako je Vlatko Kupreškić bio oslobođen služenja vojnoga roka i nikada nije bio član HVO-a, svjedok pod tajnom oznakom B tvrdio je da u razdoblju između listopadskoga i travanjskoga sukoba više puta vidio Vlatka oko hotela „Vitez“, sjedišta HVO-a i Vojne policije. To je pobudilo sumnju da je sudjelovao u pripremanju napada na Ahmiće. U prilog tome govorele su izjave nekoliko svjedoka koji su ga vidjeli 15. travnja ispred trgovine „Šutra“, dok je kod njegove kuće bila skupina vojnika. Za zaključiti je bilo da im je kuća Vlatka Kupreškića poslužila kao baza za planiranje napada. Također dosta svjedoka je u svom iskazu navelo kako su čuli pucnjeve iz kuće Vlatka Kupreškića na dan napada.¹⁶⁶ Prethodno spomenuta svjedokinja H tvrdila je da je prepoznala i Vlatka s grupom vojnika koja je sudjelovala u ubojstvu njezinoga oca Šuhreta i podmetanju požara u njihovoj kući. Nadalje, izvedeni su svjedoci za slučaj obitelji Pezer. Prema navodima svjedoka, na dan napada Ismail Pezer je sa suprugom Fatom, kćeri Dženanom i manjom grupom ljudi krenuo iz vlastite kuće u smjeru Gornjih Ahmića, kako bi potražili zaklon. Dok su prolazili pokraj kuće Vlatka Kupreškića, vojnici su počeli pucati na njih. U toj pucnjavi ubijena je Fata Pezer, a njezina kćer Dženana je ranjena. Jedan od preživjelih svjedoka iz te grupe, pod oznakom Q, tvrdio je da je među tim vojnicima prepoznao i jednog civila, Vlatka Kupreškića.¹⁶⁷

U vlastitom svjedočenju, Vlatko Kupreškić je porekao da je bio s vojnicima na dan napada. Ispričao je kako je dan prije bio u Splitu s rođakom Ivicom, a kući se vratio kasno navečer. Ujutro je otišao u sklonište Joze Vrebca sa suprugom, dvoje djece i majkom. U sklonište je stigao oko 6:00 sati ujutro i ostao do 10:00 kada se odlučio vratiti doma po oca, koji nije htio napustiti obiteljsku kuću. Na putu se ipak zaustavio kod kuće Nike Šakića, jer od pucnjave nije mogao dalje te ostao tu sve do 12:30. Nakon toga je konačno stigao do vlastite kuće, gdje je pronašao oca i nekoliko vojnika. Kuća je bila razvaljena, a vojnici su mu rekli da bježi. Smatrao je da su zauzeli njegovu kuću zbog dobrog strateškoga položaja, jer je pružala pogled na ostatak sela. Otišao je opet do kuće Nike Šakića, gdje se zadržao do 16:00, a nakon toga se premjestio u sklonište kod Joze Vrebca. Po svoga oca se vratio oko 18:00 sati, ali tada više nije bilo vojnika oko kuće, samo čahure od metaka. Njegov iskaz poduprijeti je

¹⁶⁶ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 151-158, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹⁶⁷ Isto, 151-158.

svjedočenjem njegove supruge Ljubice, rođaka Ivica Kupreškića i Nike Šakića, u čijoj se kući nalazio.¹⁶⁸

6.3. Drago Josipović

Iskazi svjedoka Muslimana i Hrvata o karakteru Drage Josipovića bili su proturječni. Dok su ga susjedi Muslimani opisivali kao osobu koja je posjedovala oružje, često nosila uniforme i bila aktivno uključena u sve događaje, susjedi Hrvati tvrdili su da je Drago Josipović samozatajan i marljiv čovjek, koji nije bio ni vojno ni politički aktivan.¹⁶⁹ Bio je optužen za sudjelovanje u ubojstvu Musafere Puščula, a ključan je iskaz Musafereve supruge, svjedokinje pod tajnom oznakom EE. Ona je u svojem iskazu tvrdila da je najprije čula pucnjavu te zatim i dozivanje nepoznatih osoba njezinu suprugu da otvori vrata. Ispred vrata nalazili su se naoružani vojnici među kojima je prepoznala optužene Dragu Josipovića, Marinka Katavu, Vladimira Šantića i Stipu Alilovića. Vladimir Šantić joj je odveo supruga, a Drago Josipović joj je zaprijetio da će joj prerezati vrat, ako se ne skloni u kut. Zatim se s djecom i majkom premjestila u štalu, dok su vojnici u međuvremenu zapalili kuću. Navečer je opet došao Drago Josipović i rekao joj da će zapaliti i štalu te da se premjeste u kuću kod Ante Papića. Tada joj je također rekao da joj je suprug ubijen.¹⁷⁰

Prije ovoga svjedočenja svjedokinja je dala nekoliko izjava koje se nisu podudarale. Prvo je u svibnju 1993. službeniku „Centra za ljudska prava UN-a“ dala izjavu kako je Željko Livančić poveo njezinoga supruga i ispalio u njega tri rafala, a Stipo Alilović je njoj i djeci naredio da zašute. Nakon par dana uslijedila je izjava „Službi bezbjednosti u Zenici“, gdje je svjedokinja rekla kako je Stipo Alilović naredio Želji Livačiću da odvede Musafere. U prosincu 1993., u izjavi Sudu u Zenici, svjedokinja je opet rekla da je Željko Livančić odveo Musafere iza štale i u njega ispalio tri rafala. U posljednjoj izjavi Uredu tužitelja (veljača, 1995.) svjedokinja je tvrdila da su Željko Livančić, Marinko Katava, Drago Josipović i Vladimir Šantić odveli njezinoga supruga iza štale. Međutim, obrana je izvela svjedoke koji su dokazali kako je 16. travnja Stipo Alilović bio u Nizozemskoj, Marinko Katava u svom stanu u Vitezu, a Željko Livančić na Kuberu, gdje je i poginuo 17. travnja. Iz toga proizlazi zaključak da je svjedokinja

¹⁶⁸ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 158-161, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹⁶⁹ Isto, 169.

¹⁷⁰ Isto, 171.

pogriješila prilikom identifikacije tri osobe i da se njezino svjedočenje ne može smatrati vjerodostojnim.¹⁷¹

Usljedio je svjedočenje svjedokinje DD o slučaju koji se također nije spominjao nigdje u optužnici. Ona je tvrdila da je Drago Josipović sudjelovao u napadu na kuću Nazifa i Senije Ahmić, tijekom kojega su ubijeni Nazif i njegov sin Amir. Prema njezinim navodima, Drago Josipović je bio u grupi s vojnicima koji su pucali na kuću Nazifa Ahmića. Ona je Josipovića prepoznala nakon što je on maknuo masku ili kapu kako bi obrisao znoj s čela. Također, činilo joj se da je Drago Josipović zapovijedao tom grupom.¹⁷² Osim nje, svjedočila je i svjedokinja CA, majka poginuloga Fahrudina Ahmića. Navela je kako su u jutro 16. travnja maskirani vojnici došli iz kuće Drage Josipovića do njezine kuće i bacili bombu na gornji kat kuće, a Drago Josipović joj je rekao da nije mogao spriječiti ubojstvo sina Fahrudina, iako su njih dvojica bili kao braća. Također predložio joj je da se skloni u kuću Ante Papića. S druge strane, supruga Fahrudina Ahmića, svjedokinja CB, navela je da je kasnije srela Dragu Josipovića u blizini kuće Ante Papića i da on fizički nije mogao biti na mjestu gdje je Fahrudin ubijen.¹⁷³ Svjedoci obrane potvrdili su kako je Drago Josipović cijeli dan bio u blizini kuće Ante Papića i pomagao Muslimanima da se sklone u tu kuću.¹⁷⁴

6.4. Dragan Papić

Dragan Papić je bio optužen samo po prvoj točki optužnice, za progon. Sukladno tomu teretio se za aktivno sudjelovanje u napadima na selo u listopadu 1992. i travnju 1993. godine.¹⁷⁵ Svjedok Mehmed Ahmić je tvrdio da je vidio Dragana Papića kako je tijekom prvog sukoba od 20. listopada 1992. pucao iz svoje kuće prema njegovoj. Međutim, ta izjava ne bi sumnjiva da Mehmed Ahmić u svojoj prethodno danoj izjavi nije naveo kako su na njegovu kuću pucali vojnici HVO-a, dakle ne nužno samo Dragan Papić.¹⁷⁶ Još jedan Papićev susjed, Fahrudin Ahmić, svjedočio je o umiješanosti Dragana Papića u sukob u listopadu 1992. godine. Rekao je da je Dragan s još jednim čovjekom došao do njegove kuće i prijetio mu da će ga granatirati ako ne preda oružje. Također, isti svjedok je naveo kako je za vrijeme sukoba 16. travnja 1993. opet vidio Dragana Papića kako puca s prozora vlastite kuće. S druge strane svjedoci obrane tvrdili su kako je za vrijeme oba sukoba, Dragan Papić sa svojom obitelji

¹⁷¹ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 171-174, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹⁷² Isto, 171-174.

¹⁷³ Isto, 175-176.

¹⁷⁴ Isto, 175-176.

¹⁷⁵ Isto, 115.

¹⁷⁶ Isto, 116.

pobjegao u šumu iza kuće, a nakon toga u selo Rovnu. Nakon 16. travnja Papić je desetak dana čuvao most na rijeci Lašvi.¹⁷⁷ Ostali svjedoci optužbe svjedočili su kako su često između dva sukoba viđali Dragana Papića naoružanoga i u uniformi. Međutim svjedoci obrane su tvrdili da je on nosio zelenu uniformu zbog svoga posla šumara.¹⁷⁸

6.5. Vladimir Šantić

Vladimir Šantić je jedini s optužnice imao vojnu, odnosno zapovjednu ulogu. Kao što je već rečeno bio je zapovjednik Prve satnije Četvrte bojne Vojne policije. Prema iskazu svjedoka AA, Vladimir Šantić je zapovijedao vodom „Jokera“. Svjedok je, iako Musliman, i sam bio pripadnik „Jokera“. Prema njegovim riječima, Šantić je odobrio izbor Ante Furundžije kao „neposrednog zapovjednika“, ali „Jokeri“ nisu mogli ništa učiniti bez odobrenja Vladimira Šantića. Također, svjedok ga je identificirao na snimci od 16. travnja, na kojoj se vide pripadnici „Jokera“ u Bungalovu, u društvu Paška Ljubičića i Vladimira Šantića.¹⁷⁹ Ostali svjedoci optužbe potvrdili su da su često susretali Vladimira Šantića u blizini Bungalova.¹⁸⁰ Nadalje, svjedokinja EE optužila ga je, kao i Dragu Josipovića, za ubojstvo supruga Musafera Puščula. U obranu optuženika svjedočili su Davor Biletić i Ivica Franjić. Davor Biletić, koji je inače bio zaposlen na osiguranju u hotelu „Vitez“, rekao je kako je Vladimir Šantić ujutro 16. travnja došao na posao u svoj ured u hotelu. Susretali su se u hotelu cijeli dan, a tek iza 20:00 sati vidio je Vladimira Šantića kod Bungalova. Ivica Franjić, direktor hotela, također je u svom iskazu potvrdio da je vidio Šantića u predvorju hotela, u ranim jutarnjim satima 16. travnja 1993. godine.¹⁸¹

7. Prvostupanjska presuda

Nakon izvođenja svih svjedoka obrane i optužbe te svjedočenja samih optuženika, donesena je odluka da će konačno izricanje presude biti 14. siječnja 2000. godine.¹⁸² Prije samoga izricanja presude, pojedine udruge i neki pojedinci pokušali su na razne načine pomoći prijevremenom puštanju optuženika na slobodu. Hrvatske udruge Domovinskoga rata organizirale su mirne prosvjede u znak podrške optuženicima. Brojni pisci pisali su pjesme o hrabrom karakteru optuženika. Hrvati iz BiH organizirali su aukcije slika, na kojima su

¹⁷⁷ Isto, 115-117.

¹⁷⁸ Isto, 119.

¹⁷⁹ Isto, 178.

¹⁸⁰ Isto, 178.

¹⁸¹ Isto, 181.

¹⁸² KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 258.

sakupljeni prilozi za pomoć obiteljima optuženika. Aukcije su organizirane najprije u Širokom Brijegu, zatim u Vitezu pa i u ostalim mjestima BiH. Marinko Katava je nakon povratka u Vitez napravio fontanu, koju je nazvao „Zdenac pravde“. Na njoj je upisao imena svih optuženika s optužnice i datum odlaska u Den Haag. Međutim svi ti znakovi podrške imali su suprotan učinak. Zbog aukcije slika, odvjetnicima koji su branili Vitešku skupinu ukinute su plaće za obranu, jer su smatrali da su dobivali novac skupljen aukcijom. Zbog pjesama o hrabrom karakteru Hrvata, napose Zorana i Mirjana Kupreškića, dobio se dojam da su oni bili važne osobe u Vitezu te da su ih se svi bojali.¹⁸³ Činilo se da je svaki pokušaj pomoći uzaludan i da je najbolje čekati konačnu presudu.

U rano jutro, 14. siječnja 2000., optuženici su izvedeni pred Sud. Nakon njihova ulaska i rasporeda sjedenja, u sudnicu su ušli i suci Pretresnoga vijeća. Na samom početku sudac Antonio Cassese uputio je par uvodnih riječi optuženicima, a nakon toga započelo je čitanje prvostupanjskih presuda.¹⁸⁴

Zoran Kupreškić je prvi prozvan da ustane. U njegovom slučaju, Sud je kao olakotnu okolnost uzeo činjenicu da se dobrovoljno predao. Pretresno vijeće zaključilo je da iskaz svjedoka Sakiba Ahmića nije vjerodostojan stoga je odbacilo sve optužbe vezane uz taj napad. Nadalje, Pretresno vijeće prihvatilo je svjedočenje svjedokinje H, jer im se njezin iskaz činio uvjerljiv i pouzdan. Prema tome, optužen je za napad na kuću Šuhreta Ahmića. Također prihvaćeni su dokazi da je optuženi Zoran Kupreškić bio lokalni zapovjednik HVO-a i da je imao šire ovlasti od određivanja seoskih straža. Uzevši u obzir sve činjenice i iskaze svjedoka, Pretresno vijeće proglasilo je Zorana Kupreškića krivim po prvoj točki optužnice, za progon i sukladno tome osudilo ga je na deset godina zatvora, računajući od dana kada se dobrovoljno predao Sudu.¹⁸⁵

Presuda Mirjana Kupreškića bila je slična kao i za brata Zorana. Prihvaćena je dobrovoljna predaja kao olakotna okolnost. Odbačen je iskaz Sakiba Ahmića, zbog nedostatka vjerodostojnosti, ali prihvaćen je iskaz svjedokinje H. Presuđeno je da je Mirjan Kureškić bio aktivni član HVO-a i da je sudjelovao u napadu na Ahmiće 16. travnja 1993., međutim utvrđeno

¹⁸³ Razgovor sa Zoranom Kupreškićem, obavljen 31. srpnja 2022. u Vitezu (BiH).

¹⁸⁴ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 268.

¹⁸⁵ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 283-287, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

je kako za razliku od brata nije imao zapovjednu ulogu. Osim toga, osuđen je i za progon civilnoga stanovništva te je konačno dobio kaznu zatvora od osam godina.¹⁸⁶

U slučaju Vlatka Kupreškića, Sud nije razmatrao olakotne okolnosti, budući da se isti nije bio dobrovoljno predao veće je bio uhićen u prosincu 1997. godine. Pretresno vijeće odbacilo je svjedočenje svjedoka Q o prisutnosti Vlatka Kupreškića u grupi vojnika koja je pucala na obitelj Pezer. Svjedok je naveo da je Vlatko bio udaljen od njega nekih 50 metara, a na toj udaljenosti moguće je pogriješiti prilikom identifikacije. S druge strane prihvaćeni su iskazi svjedoka da je kuća Vlatka Kupreškića poslužila kao baza za planiranje i izvođenje napada te iskaz svjedokinje H o sudjelovanju Vlatka Kupreškića u napadu na kuću Šuhreta Ahmića. Stoga je i on optužen za progon zbog čega je osuđen na šest godina zatvora.¹⁸⁷

U slučaju Drage Josipovića prihvaćene su čak dvije olakotne okolnosti. Prva je bila dobrovoljna predaja, a druga činjenica da je jednom Muslimanu posudio vojnički prsluk HVO-a kako bi mu pomogao da pobjegne. Vezano uz napad na kuću Musafera Puščula, prihvaćeno je da je svjedokinja EE pogriješila prilikom identifikacije Marinka Katave i Stipe Alilovića. Međutim to nije značilo da je pogriješila prilikom identifikacije drugih sudionika, stoga je uvažen taj dio iskaza zbog čega je Drago Josipović proglašen krivim za sudjelovanje u napadu na kuću Puščulovih i ubojstvo Musafera Puščula. Također, Pretresno vijeće je prihvatilo iskaz svjedokinje DD o umiješanosti Drage Josipovića u napad na kuću Nazifa Ahmića te ubojstvo njega i sina Amira. Kao obrazloženje tome, navedena je činjenica da je svjedokinja bila dugogodišnja susjeda Drage Josipovića te ga je mogla sa sigurnošću identificirati. Prihvaćen je i njezin iskaz da je Drago Josipović bio zapovjednik u tom napadu u odnosu na ostale vojnike koji su u njemu sudjelovali. S druge strane Pretresno Vijeće odbacilo je svjedočenje svjedokinje CA o umiješanosti Drage Josipovića u ubojstvo Fahrudina Ahmića. Prema svemu ovome, Drago Josipović proglašen je krivim za progon, ubojstvo i druge nečovječne postupke. Odnosno, Drago Josipović optužen je prema točki 1, za progon, na 10 godina zatvora, prema točki 16, za ubojstvo kao zločin protiv čovječnosti na 15 godina zatvora i prema točki 18, za druga nečovječna djela, također kao zločin protiv čovječnosti na 10 godina zatvora, odnosno na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15 godina. Oslobođen je optužbi prema točkama 17 i 19, odnosno odbačene su optužbe za kršenja ratnoga prava i običaja.¹⁸⁸

¹⁸⁶ ICTY, Predmet br. IT-95-16-T, *Presuda*, 287-288, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

¹⁸⁷ Isto, 288-289.

¹⁸⁸ Isto, 290-293.

Za Dragana Papića također je vrijedila olakotna okolnost dobrovoljne predaje. U njegovom slučaju Pretresno vijeće nije prihvatilo svjedočenje Mehmeda Ahmića o navodnom pucanju Dragana Papića iz svoje kuće za vrijeme sukoba 20. listopada 1992. godine. Iskaz je odbačen zato što to prepoznavanje svjedok nije spomenuo u pisanoj izjavi, danoj svega nekoliko mjeseci prije suđenja. Pored toga, Sud je zbog nemogućnosti identifikacije Dragana Papića od strane svjedoka koji se nalazio u stresnoj situaciji, odbacio i drugi iskaz u umiješanosti Papića u sukobe u Ahmićima. Zbog nedostatka dokaza Sud je oslobodio krivnje Dragana Papića i on je mogao odmah napustiti nizozemski pritvor.¹⁸⁹

Temeljem iskaza svjedoka AA, Pretresno vijeće je prihvatilo dokaze da je Vladimir Šantić bio zapovjednik Prve satnije Četvrte bojne Vojne policije te zapovjednik „Jokera“. Kao i kod Drage Josipovića, prihvaćen je i iskaz svjedokinje EE o sudjelovanju Vladimira Šantića u napadu na njezinu kuću te ubojstvu njezinoga supruga. S druge strane, nisu prihvaćena svjedočenja svjedoka obrane o Šantićevom alibiju. Iskaz Ivice Franjića odbijen je zbog nesklada između trenutnoga iskaza i njegovoga prijašnjega razgovora s istražiteljem, dok je iskaz Davora Biletića odbijen zato što je zanijekao da zna nešto o „Jokerima“, iako je bio dio Vojne policije. Kad se u obzir uzmu sve činjenice i dokazi, Vladimir Šantić optužen je za progon, ubojstvo i druga nečovječna djela. Za progon je, s obzirom na zapovjednu ulogu, osuđen na 25 godina zatvora, za ubojstvo kao zločin protiv čovječnosti na 15 godina zatvora te zbog drugih nečovječnih djela, također kao zločin protiv čovječnosti na 10 godina zatvora. Uz oslobađanje optužbi po točkama optužnice 17 i 19, Šantić je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora od 25 godina.¹⁹⁰

8. Presuda Žalbenoga vijeća

Nakon prvostupanjske presude, odvjetnici i tužitelj imali su 15 dana da odluče hoće li se žaliti na prvostupanjsku presudu i visinu kazni. S obzirom na to da su optuženici bili nezadovoljni presudom, obrana je odlučila uložiti žalbe. Tužitelj je također uložio žalbu, ali ne na visine kazni, već na odluke da se Josipović i Šantić oslobode krivnje po točkama 17. i 19. To je značilo da se kazne više ne mogu povećati.¹⁹¹ Imali su 90 dana za podnošenje žalbe i dostavljanje novih dokaza. Odlučeno je da će konačna presuda biti izrečena 23. listopada 2001.

¹⁸⁹ Isto, 123-124.

¹⁹⁰ Isto, 293-294.

¹⁹¹ KUPREŠKIĆ, *Haaška priča*, 271.

od strane Žalbenoga vijeća koje su činili sudci Patricia Wald, Lal Chand Vohrah, Rafael Nieto-Navia, Fausto Pocar i Liu Daqun.¹⁹²

8.1. Zoran i Mirjan Kupreškić

Prvostupanjska presuda Zoranu i Mirjanu Kupreškiću temeljila se na dvije važne stvari: njihovoj povezanosti s HVO-om i sudjelovanju u napadu na Ahmiće, 16. travnja 1993. godine. S obzirom na to da je Pretresno vijeće zaključilo da su napad na Ahmiće izveli vojnici HVO-a s „Jokerima“, samim time su i Zoran i Mirjan, kao vojnici HVO-a, imali aktivnu ulogu u napadu. Također, Pretresno vijeće zaključilo je da je Zoran Kupreškić bio lokalni zapovjednik HVO-a, što bi značilo da je sigurno znao za napad i ranije te da je informacije prenosio lokalnom stanovništvu.¹⁹³ Uz to, glavni dokaz za osuđujuću presudu bilo je svjedočenje svjedokinje H, koja je tvrdila da ih je prepoznala u svojoj kući tijekom trajanja napada. Međutim u optužnici nije uopće bila navedena točka pod kojom se oni konkretno terete za napad na kuću Šuhreta Ahmića, već je tužitelj taj napad uklopio pod točku progona. Braća Kupreškić u svojoj žalbi su isticala da je to bila preširoka definicija progona i da nisu mogli na vrijeme pripremiti obranu jer nisu bili upoznati s konkretnim optužbama. Žalbeno vijeće je prihvatilo prigovor da suđenje nije bilo pravedno, uz obrazloženje: “činjenica da je kazneno djelo progona tzv. krovno kazneno djelo ne znači da u optužnici ne treba poimenično navesti materijalne aspekte teza tužitelja, jednako detaljno kao i kod drugih kaznenih djela. Progon se ne može, zbog svog širokog karaktera, koristiti kao optužba pod koju se može strpati sve. U skladu s elementarnim principima optuživanja u kaznenim predmetima, nije dovoljno da se djelo u optužnici tereti samo kao opća kategorija. Optužnica mora sadržavati i detalje”.¹⁹⁴

Vežano uz sami iskaz svjedokinje H, odvjetnik Radović rekreirao je izgled vojnika koji je svjedokinja opisala, 16. travnja 2001., dokazavši kako zbog mraka u prostoriji i crne boje na licu nije bilo moguće točno identificirati vojnike. Također dokazano je da se izjave koje je svjedokinja davala o identifikaciji braće Kupreškić međusobno ne poklapaju. Osim toga njezine izjave se ne podudaraju s izjavama njezine majke, svjedokinje SA, koja zbog zdravstvenih razloga na kraju nije ni svjedočila. Svjedokinja SA je također bila prisutna u kući za vrijeme napada i vidjela je napadače. U svoje prve tri izjave navela je da ne može identificirati napadače

¹⁹² KUPREŠKIĆ, *Haška priča*, 271.

¹⁹³ ICTY, Predmet br. IT-95-16-A, *Presuda*, 34-54, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/acjug/bcs/kup-sj010423b.pdf>.

¹⁹⁴ ICTY, Predmet br. IT-95-16-A, *Presuda*, 55-73, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/acjug/bcs/kup-sj010423b.pdf>.

zbog crne boje na licu, međutim u četvrtoj se izjavi ipak sjetila da se radi o braći Zoranu i Mirjanu te Ivici i Vlatku Kupreškićima. Svjedokinji je prije svjedočenja ustanovljen PTSP te je ona morala napustiti Den Haag, iako taj zaključak nikada nije bio potvrđen s medicinske strane.¹⁹⁵

Što se tiče njihove uloge u napadu kao vojnika HVO-a, naknadno svjedočenje svjedoka AT, koje je na zahtjev Vlatka Kupreškića uvršteno u žalbeni proces, dalo je nove dokaze. Naime, braća Kupreškić bili su pripadnici rezervnoga sastava Viteške brigade. Međutim čak i ako su bili aktivni vojnici, u vrijeme napada na Ahmiće, Viteška se brigada nije nalazila u selu. Prema već spomenutoj zapovijedi generala Blaškića, Viteška brigada bila je pozicionirana u selima Kruščica, Donja Večeriska i Vranjska, koja su od Ahmića udaljena tri do četiri kilometra.¹⁹⁶ Nadalje, svjedokinja H je tvrdila da su optuženi nosili crne uniforme i bili namazani crnom bojom po licu, što je izgled koji je bio specifičan za pripadnike jedinice „Jokeri“, ne i pripadnike Viteške brigade. Također neki od Hrvata, stanovnika Ahmića pridružili su napadu, ali to je bila pojedinačna odluka, nikako organizirani napad. Na kraju, pronađena je snimka na kojoj se vidi da se Zoran Kupreškić za vrijeme ceremonije davanja zakletve HVO-u nalazio u publici. Bilo je to u cijelosti suprotno svjedočenju Majde Sivro, koja je tvrdila da ga je vidjela na stadionu među vojnicima.¹⁹⁷ Nakon što je Žalbeno vijeće uzelo u obzir sve nove dokaze i činjenice, došlo se do zaključka prema kojemu nisu postojali dovoljni dokazi koji bi potvrdili da su braća Kupreškić odgovorni za progon i ubojstva muslimanskih stanovnika. Prema tome, oni su oslobođeni krivnje i ukinuta im je prvostupanjska presuda.¹⁹⁸

8.2. Vlatko Kupreškić

Vlatko Kupreškić svoju je žalbu temeljio na dva argumenta: oskudni dokazi i iskazi novih svjedoka obrane.¹⁹⁹ Pretresno vijeće utvrdilo je da je za vrijeme sukoba Vlatko Kupreškić radio kao operativni djelatnik za suzbijanje kriminala od posebnog državnog interesa s činom inspektora prve klase. S obzirom na to da je bio aktivni operativni djelatnik teretilo ga se za sudjelovanje u pripremama za napad i davanje podrške napadačima. Također, neki od svjedoka optužbe naveli su da su ga vidjeli kako je istovario oružje ispred svoje kuće koja je očito poslužila kao baza za napad, kao i njegove česte posjete hotelu „Vitez“, gdje se nalazilo sjedište

¹⁹⁵ ICTY, Predmet br. IT-95-16-A, *Presuda*, 73-92, pristup ostvaren 27.8.2022.,

<https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/acjug/bcs/kup-sj010423b.pdf>.

¹⁹⁶ Isto, 93-106.

¹⁹⁷ Isto, 93-106.

¹⁹⁸ Isto, 112-113.

¹⁹⁹ Isto, 113-121.

HVO-a.²⁰⁰ Vlatko Kupreškić je u svom svjedočenju naveo kako nije bio operativni djelatnik, već je bio zadužen za popis inventara zaliha, međutim da bi mu mogli isplatiti odrađeni posao, morali su ga navesti kao dio policijskoga kadra. Izvedeni svjedoci svjedočili su o poslu koji je Vlatko Kupreškić obavljao u policiji. Iako ima nekih razilaženja u njihovim iskazima, Žalbeno vijeće je prihvatilo činjenicu da Vlatko Kupreškić nije radio u policiji nakon veljače 1993. te prema tome za vrijeme sukoba 16. travnja sigurno nije bio aktivni operativni djelatnik. Također Žalbeno vijeće je odbacilo iskaze svjedoka o navodnom istovaru oružja ispred kuće Vlatka Kupreškića u listopadu 1992. godine. Zaključilo je da čak ako se to i dogodilo, ne znači da je to oružje upotrijebljeno u travanjskom sukobu. Isto tako, odbijen je iskaz o prisutnosti Vlatka Kupreškića ispred hotela „Vitez“ 15. travnja 1993. godine.²⁰¹

Nakon svjedočenja svjedoka AT, Žalbeno vijeće je zaključilo kako kuća Vlatka Kupreškića nije mogla poslužiti za pripremanje napada. Kako je svjedok AT naveo, odluka o napadu na Ahmiće donesena je 15. travnja 1993., kasno poslijepodne. Nacrt sela radili su članovi Vojne policije koji su dolazili iz toga kraja, nikako lokalni stanovnici. Nakon sastanka, vojnici su prebačeni u Bungalov u Nadioce, gdje su se spremali za napad, tako da je malo vjerojatno da su se 15. travnja nalazili oko kuće Vlatka Kupreškića.²⁰² Što se tiče svjedočenja svjedokinje H o prisutnosti Vlatka Kupreškića u njezinoj kući 16. travnja, ono je odbačeno, isto kao i na primjeru Zorana i Mirjana Kupreškića. Stoga je Žalbeno vijeće odbacilo prvostupanjsku presudu i u slučaju Vlatka Kupreškića te ga je oslobodilo krivnje.²⁰³

8.3. *Drago Josipović*

Situacija kod Drage Josipovića bila je puno kompliciranija, s obzirom na to da je bio optužen po tri točke optužnice. U svojoj žalbi prvo je naveo nedostatke u „Izmijenjenoj i dopunjenoj optužnici“. Kao i braća Kupreškić, žalio se na suđenje za nešto što uopće nije bilo navedeno u optužnici. Konkretno pod točkom progona, teretio se za sudjelovanje u ubojstvu Nazifa Ahmića i njegovoga sina Amira te napadu na njihovu kuću. Žalbeno vijeće je prihvatilo taj prigovor, smatrajući da je tužitelj trebao navesti konkretne podatke kako bi optuženi mogao pripremiti adekvatnu obranu.²⁰⁴

²⁰⁰ ICTY, Predmet br. IT-95-16-A, *Presuda*, 113-121, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/acjug/bcs/kup-sj010423b.pdf>.

²⁰¹ Isto, 113-121.

²⁰² Isto, 113-133.

²⁰³ Isto, 133.

²⁰⁴ Isto, 134-141.

Sljedeće na što je Drago Josipović uložio žalbu, bilo je svjedočenje svjedokinje EE o napadu na njezinu kuću i ubojstvo Musafera Puščula. Pretresno vijeće prihvatilo je da je svjedokinja pogrešno identificirala dvije od šest osoba koje su se taj dan nalazile u njezinoj kući, a obrana Drage Josipovića smatrala je da je svjedokinja prema tome mogla pogriješiti i u identifikaciji ostalih osoba. Međutim Žalbeno je vijeće zaključilo da je svjedokinja svaki put dosljedno navela Dragu Josipovića u svojim iskazima, stoga je ovaj prigovor odbačen.²⁰⁵ Još jedan od prigovora obrane bio je usmjeren na dodatni iskaz svjedokinje CA. Ona je tvrdila da ju je dva tjedna nakon napada svjedokinja DD nazvala i pitala jesu li Nazif i Amir Ahmić živi, prema tome iskaz svjedokinje DD nije vjerodostojan jer u njemu nije spominjala taj poziv. Tužitelj je rekao da je svjedokinja DD porekla taj poziv, stoga nije sigurno koja je od svjedokinja lagala. Žalbeno vijeće odbacilo je i ovaj prigovor smatrajući da taj poziv ni na koji način nije utjecao na vjerodostojnost iskaza svjedokinje DD.²⁰⁶ I zadnja žalba koju je Drago Josipović uložio bila je na iskaz svjedokinje DD o njegovoj zapovjednoj ulozi. Svjedokinja je tvrdila da je Drago Josipović bio nadređeni jednoj grupi vojnika. To je zaključila prema ponašaju jednoga vojnika, koji su je držao i pustio tek naredjenjem Drage Josipovića. Žalbeno vijeće se složilo da razgovor vojnika i Drage Josipovića nije dovoljan da se dokaže da je on imao bilo kakvu zapovjednu ulogu.²⁰⁷

Osim toga, u slučaju Drage Josipovića i sam tužitelj se žalio na odluku Pretresnoga vijeća da se optuženi oslobodi krivnje po točkama 17 i 19, tj. za kršenje ratnoga prava i običaja. Žalbeno vijeće je prihvatilo taj prigovor tužitelja i proglasilo ga krivim i po tim točkama optužnice. Na kraju je Žalbeno vijeće donijelo odluku da se uvažava odluka Pretresnoga vijeća o krivnji optuženika, ali zbog prihvaćenih prigovora oko nedostataka u optužnici i zapovjedne uloge, kazna je smanjena s 15 na 12 godina zatvora.²⁰⁸

8.4. Vladimir Šantić

U svojoj žalbi Vladimir Šantić nije osporio da je bio zapovjednik Prve satnije Četvrte bojne Vojne policije, kao ni da je bio član grupe koja je izvela napad, ali osporavao je tezu da je on bio zapovjednik te grupe. U skladu s tim on i njegov tim su smatrali da nije ispravna odluka Pretresnoga vijeća da se njegov status zapovjednika uzeo kao otežavajuća okolnost, iako to nigdje u optužnici nije bilo navedeno. Žalbeno vijeće, s druge strane, je smatralo kako

²⁰⁵ ICTY, Predmet br. IT-95-16-A, *Presuda*, 142-145, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/acjug/bcs/kup-sj010423b.pdf>.

²⁰⁶ Isto, 153-154.

²⁰⁷ Isto, 155-156

²⁰⁸ Isto, 201-202.

je Pretresno vijeće imalo dovoljno dokaza da zaključi da je Vladimir Šantić imao zapovjednu ulogu u napadu.²⁰⁹

Nadalje, obrana Vladimira Šantića tvrdila je da se zaključci Pretresnoga vijeća ne poklapaju sa svjedočenjem svjedokinje EE oko ubojstva Musafera Pušćula, ali Žalbeno vijeće nije pronašlo nikakve značajne razlike, stoga je i ovaj prigovor odbačen.²¹⁰ I u njegovom slučaju, kao i kod Drage Josipovića, na zahtjev tužitelja poništene su oslobađajuće presude po točkama 17 i 19. S druge strane, Žalbeno vijeće uzelo je u obzir činjenicu da je optuženi surađivao s tužiteljem u razdoblju od izricanja prvostupanjske presude pa do odluke Žalbenoga vijeća. Suradnja se očitovala u obliku svjedočenja Vladimira Šantića na suđenju Dariju Kordiću. On je dao svoj iskaz pod tajnom oznakom AT, a dio toga iskaza preuzet je i za ovaj slučaj. Sukladno tome, smanjena mu je zatvorska kazna s 25 na 18 godina zatvora.²¹¹

Ovom presudom završio je sudski proces u slučaju Kupreškić i ostali. Nakon četiri godine trajanja, izvođenja brojnih svjedoka, iznošenja mnoštva dokaza i vlastitih svjedočenja, 23. listopada 2001. Zoran, Mirjan i Vlatko Kupreškić oslobođeni su svake krivnje te su pušteni na slobodu. Nakon što su se prvi dojmovi slegli, Kupreškići su se uputili prema Vitezu, a Drago Josipović i Vladimir Šantić su prebačeni u zatvor u Španjolsku, gdje su nastavili izdržavati kazne.²¹²

Zaključak

Raspad Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije rezultirao je sukobom između njezinih članica. Pravdu za brojne gubitke, progone i ranjavanja tijekom sukoba, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda pokušalo je provesti osnivanjem Međunarodnoga kaznenoga suda za bivšu Jugoslaviju (dalje: Sud), 1993. godine.

Ratna stradanja nisu zaobišla ni Bosnu i Hercegovinu (dalje: BiH). Nakon potpisivanja sporazuma o bezuvjetnom prekidu vatre s Republikom Hrvatskom, prosrpska Jugoslavenska narodna armija premjestila se na teritorij BiH, s ciljem ostvarivanja srpskih ratnih ciljeva. Kako

²⁰⁹ ICTY, Predmet br. IT-95-16-A, *Presuda*, 158-161, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/acjug/bcs/kup-sj010423b.pdf>.

²¹⁰ ICTY, Predmet br. IT-95-16-A, *Presuda*, 161-165, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/acjug/bcs/kup-sj010423b.pdf>.

²¹¹ ICTY, Predmet br. IT-95-16-A, *Presuda*, 202-203, pristup ostvaren 27.8.2022., <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/acjug/bcs/kup-sj010423b.pdf>.

²¹² Razgovor sa Zoranom Kupreškićem, obavljen 31. srpnja 2022. u Vitezu (BiH).

bi se zaštitili od srpskih napada, Hrvati iz BiH su osnovali Hrvatsko vijeće obrane (dalje HVO). U sastavu HVO-a nalazili su se i Muslimani, sve do osnivanja njihove vojne organizacije, odnosno Armije BiH. Iako su isprva Hrvati i Muslimani bili ujedinjeni u borbi protiv zajedničkoga neprijatelja, nije trebalo dugo vremena da između njih izbije otvoreni sukob. Razlog sukoba bio je različito viđenje unutarnjega uređenja BiH. Hrvatsko – muslimanski rat završio je mirnim putem u ožujku 1994. potpisivanjem Washingtonskoga sporazuma, ali na brojna pitanja tek je trebalo odgovoriti. Tako je sredinom 1995. Sud u Den Haagu podigao optužnicu protiv Hrvata iz Lašvanske doline za zločine u selu Ahmići, koji su se dogodili u sklopu hrvatsko – muslimanskoga rata. Upravo je analiza navedene optužnice bila predmet ovoga diplomskoga rada.

Iako su odnosi muslimanskoga i hrvatskoga stanovništva u Ahmićima bili dobrosusjedski, sukobi u listopadu 1992. te travnju 1993., razvili su neprijateljstvo. Optužnica „Kupreškić i ostali“ odnosila se na potonje sukobe. Prema toj optužnici, Hrvati su bili krivi za zločin nad muslimanskim stanovništvom u Ahmićima 16. travnja 1993., a svi navedeni u optužnici sudjelovali su u tom napadu. Nakon određenih izmjena, optuženici su bili Zoran Kupreškić (nositelj optužnice), njegov brat Mirjan Kupreškić, njihov rođak Vlatko Kupreškić, Drago Josipović, Dragan Papić i Vladimir Šantić. Izvorno su bili optuženi i Stipo Alilović i Marinko Katava, no oni su brzo oslobođeni krivnje te izbrisani s optužnice.

Optuženici su se teretili za progon Muslimana, zločine protiv čovječnosti i kršenje ratnoga prava i običaja. Konkretno, Zoran i Mirjan Kupreškić su bili optuženi za ubojstvo susjeda Namera Ahmića i njegove obitelji te potpaljivanja kuće Sakiba Ahmića. Vlatko Kupreškić je bio optužen za ubojstvo Fate Pezer i ranjavanje Dženane Pezer, a Drago Josipović i Vladimir Šantić za ubojstvo Musafere Puščula. Dragan Papić je bio optužen samo za progon.

Svi s optužnice, izuzev Vlatka Kupreškića, odlučili su se dobrovoljno predati Sudu u listopadu 1997., a sudski proces je započeo u kolovozu 1998. Prvostupanjskom presudom (14.1.2000.) svi optuženici, osim Dragana Papića, proglašeni su krivima za navedene zločine. Međutim, optuženici su primijetili nedosljednosti u optužnici i u samom procesu, stoga su se odlučili žaliti. Nakon četiri godine u pritvoru, Žalbena vijeće je 23. listopada 2001. donijelo odluku o oslobađanju krivnje Zorana, Mirjana i Vlatka Kupreškića. Dragi Josipoviću i Vladimiru Šantiću žalba je bila djelomično uvažena te im je trajanje kazne smanjeno. Analizom ovoga slučaja nastojalo se ukazati na propuste Suda u Den Haagu zbog kojih su nedužni ljudi proveli godine u pritvoru.

Literatura

KNJIGE I ČLANCI

BELJO, Mijo. „Sukobi Armije Republike Bosne i Hercegovine i Hrvatskoga vijeća obrane u Gornjem Vakufu tijekom 1992. godine“. *Časopis za suvremenu povijest* 48 (2016), br.2: 389-430.

BELJO, Mijo. „Politički i vojni odnosi na području sjeverne Hercegovine od 1992. do 1994. godine.“ Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, 2021.

DELAYE, Dijana. „Problemi i pogreške Haškog suda“. *Političke analize : tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku* 3 (2012), br.11: 47-49.

HOLJEVAC TURKOVIĆ, Ana. „Arhiv Međunarodnog kaznenog suda u Haagu, njegov značaj i dostupnost za arhiviste i istraživače“. *Arhivski vjesnik* 57 (2014), br.1: 334.

KUPREŠKIĆ, Zoran. *Haaška priča*. Vitez: Udruga građana Bonus : HKD Napredak, 2002.

LUČIĆ, Ivica (Ivo). *Od vila ilirskih do Bijeloga puta, Stranputicama bosanske i hercegovačke prošlosti*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, Hrvatska liječnička komora, 2018.

LUČIĆ, Ivica (Ivo). *Uzroci rata, Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine*. Zagreb: Despot infinitus, Hrvatski institut za povijest, 2013.

MARIJAN, Davor. *Domovinski rat*. Zagreb: Despot Infinitus, Hrvatski institut za povijest, 2016.

MARIJAN, Davor. *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.* Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2018.

STAREŠINA, Višnja. *Haaška formula*. Zagreb: Stih, 2005.

STAREŠINA, Višnja. *Hrvati pod KOS-ovim krilom : završni račun Haaškog suda*. Zagreb: Avid media : Hrvatsko katoličko sveučilište, 2017.

TOKIĆ MARIĆ, Silvana. „Mirovni planovi i sporazumi za Bosnu i Hercegovinu“. *Mostariensia : časopis za društvene i humanističke znanosti* 22 (2018), br.1: 307-308.

INTERNETSKI IZVORI

International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. Pristup ostvaren 10.8.2022.

<https://www.icty.org/>.

Ažurirani Statut MKSJ. Pristup ostvaren 10.8.2022.

https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_bcs.pdf.

Direktiva o dodeljivanju branilaca. Pristup ostvaren 25.8.2022.,

https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Defence/Assignment_of_counsel_july2006_bcs.pdf.

ICTY, Predmet br. IT-95-14-T: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia:

Predmet br. IT-95-14-T, Tužilac protiv Tihomira Blaškića,

<https://www.icty.org/x/cases/blaskic/tjug/bcs/000303.pdf>.

ICTY, Predmet br. IT-95-17-S: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia:

Predmet br. IT-95-17-S, Tužilac protiv Miroslava Brale,

<https://www.icty.org/x/cases/bralo/tjug/bcs/051207.pdf>.

ICTY, Predmet br. IT-95-14/2-T: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia:

Predmet br. IT-95-14/2-T, Tužilac protiv Darija Kordića i Marija Čerkeza,

https://www.icty.org/x/cases/kordic_cerkez/tjug/bcs/010226.pdf.

ICTY, Predmet br. IT-95-16-A: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia:

Predmet br. IT-95-16-A, Tužilac protiv Zorana Kupreškića, Mirjana Kupreškića, Vlatka

Kupreškića, Drage Josipovića, Vladimira Šantića,

<https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/acjug/bcs/kup-sj010423b.pdf>.

ICTY, Predmet br. IT-95-16-T: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia:

Predmet br. IT-95-16-T, Tužilac protiv Zorana Kupreškića, Mirjana Kupreškića, Vlatka

Kupreškića, Drage Josipovića, Dragana Papića, Vladimira Šantića zvanog Vlado,

<https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>.

ICTY, Predmet br. IT-95-16-PT: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia:

Predmet br. IT-95-16-PT, Tužilac protiv Zorana Kupreškića, Mirjana Kupreškića, Vlatka

Kupreškića, Drage Josipovića, Dragana Papića, Vladimira Šantića poznatog i kao „Vlado“,

<https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/ind/bcs/kup-ai980209b.htm>.

USMENI IZVORI

Intervju sa Zoranom Kupreškićem 31. srpnja 2022. (privatno vlasništvo autora).

Intervju s Mirjanom Kupreškićem 31. srpnja 2022. (privatno vlasništvo autora).